

บทที่ 10

การซักถามพยาน

ความเบื้องต้น

เมื่อคุณความได้เสียพยานหลักฐานต่อศาลโดยถูกต้องตามขั้นตอนของกฎหมายแล้ว เมื่อกำหนดวันพิสูจน์ค้นหาความจริง คือ กำหนดวันพิจารณาสืบพยานโจทก์หรือสืบพยานจำเลย โจทก์หรือจำเลยจะต้องนำพยานมาสืบต่อศาลเพื่อพิจารณาต่อไป

การซักถามพยานนี้เป็นวิัพนากการของการค้นหาความจริงเมื่อมีคดีพิพาทเกิดขึ้น คดีซึ่งเป็นคนกลางมีหน้าที่ค้นหาความจริงให้ได้ว่าเรื่องที่เกิดขึ้นในคดีนั้นหรือที่เรียกว่า กากกฎหมายว่าข้อเท็จจริงในเรื่องนั้นเป็นอย่างไร เพื่อจะได้นำไปปรับเข้ากับด้วยกกฎหมายแล้วนิจฉัยคดีนี้ไปตามความยุติธรรมต่อไป

วิธีซักถามพยานบุคคลในศาล

ก่อนที่จะกล่าวถึงวิธีซักถามพยาน เบื้องต้นควรได้ทราบว่าก่อนที่คุณความจะเริ่มซักถามพยานนั้น ต้องดำเนินการอย่างไรก่อน หากลักษณะพยานนั้นไม่มีผลทางกฎหมาย ดังนี้

เริ่มต้นเมื่อพยานได้อุปถัมภ์ต่อหน้าศาลแล้ว ก่อนเปิกความพยานทุกคนต้องสถาบันตน ตามลักษณะน้ำหรือชาติประเพณีแห่งชาติของตนหรือกล่าวคำปฏิญาณว่าจะให้การตามสัตย์จริงเสียก่อน ยกเว้นบุคคลต่อไปนี้ (1) พระมหาษัชติร์ พราหมณ์ พราหมา หรือผู้ต่อเรื่องราชการแทนพระองค์ (2) บุคคลที่อายุต่ำกว่าสิบสี่ปี หรือบุคคลที่ศาลเห็นว่าหยอดความรู้สึกผิดและชอบ (3) พระภิกขุและสามเณรในพุทธศาสนา (4) บุคคลซึ่งคุณความทั้งสองฝ่ายตกลงกันว่าไม่ต้องให้สถาบัน หรือกล่าวคำปฏิญาณ (ป.ว.แพ่ง มาตรา 112)

ในการเปิกความต่อศาล พยานทุกคนต้องเปิกความด้วยวาจาจะบันทึกข้อความได้ เช้าไปอ่านไม่ได้นอกจากจะได้รับอนุญาตจากศาลหรือเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญเท่านั้นจึงจะอ่านบันทึกต่อๆ กัน บันทึกช่วยความจำ ตัวรากหรือหนังสืออ้างอิงได้ (ป.ว.แพ่ง มาตรา 113)

ล่าดับต่อมา หลังจากพยานได้สำบาน หรือปฏิญาณตนแล้ว ศาลจะถามชื่อ นามสกุล อายุ ตำแหน่งหรืออาชีพ ภูมิลำเนาและความเกี่ยวพันกับคู่ความ ซึ่งพยานจะต้องตอบให้ศาลทราบแล้วศาลมจะปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้

1) ศาลเป็นผู้ถلامพยานเอง ก่อนที่คือ แจ้งให้พยานทราบประเต็มและข้อเท็จจริงซึ่งต้องฟื้นแสวงให้พยานเบิกความในข้อนั้นๆ โดยวิธีเล่าเรื่องตามล้ำพังหรือโดยวิธีตอบค่าถามของศาล หรือ

2) ให้คู่ความซักถามและถามค้านไปทีเดียวตามหลักกฎหมาย คือ ฝ่ายอ้างพยาน เป็นฝ่ายถามก่อนเรียกว่า “ซักถาม” เมื่อซักถามเสร็จแล้ว ฝ่ายปรปักษ์เป็นฝ่ายซักค้านหรือ เรียกว่า “ถามค้าน” เมื่อได้ถามค้านเสร็จแล้ว ฝ่ายที่อ้างพยานมา มีสิทธิถามได้อีกเรียกว่า “ถามติง” เมื่อถามติงเสร็จแล้วฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะซักถามอีกไม่ได้นอกจากศาลจะอนุญาต ถ้าคู่ความฝ่ายใดได้รับอนุญาตให้ถามได้ คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งย่อมถามค้านได้อีกในข้อที่ เกี่ยวกับค่าถามนั้น (ป.ว.ม. พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๑๖, ๑๑๗)

หลักกฎหมายและการปฏิบัติในเบื้องต้นเป็นดังที่กล่าวมานี้ ก่อนที่จะศึกษาในเนื้อหาหลักเกณฑ์การซักถามควรจะได้ทราบถึงเหตุผลว่าทำไงกฎหมายจึงกำหนดต้องให้พยานสำบาน หรือปฏิญาณด้วยก่อนเบิกความ การสำบานหรือปฏิญาณว่าจะเบิกความตามความจริงมีผลต่อจิตใจหรือทำให้พยานพูดความจริงเสมอไปหรือไม่อย่างไร การสำบานหรือปฏิญาณในทางปฏิบัติทำอย่างไร ขณะ สิ่งเหล่านี้ควรจะได้รู้ไว้เพื่อจะได้ทราบเจตนาและวัตถุประสงค์ของกฎหมายจะช่วยให้การศึกษากฎหมายเข้าใจง่ายขึ้น

การสำบานหรือปฏิญาณตนก่อนพยานเบิกความ

การสำบานหรือปฏิญาณด้วยก่อนเบิกความใช้ทั้งคดีแพ่งคดีอาญาโดยเฉพาะกับพยานบุคคลไม่ว่าพยานบุคคลธรรมชาติหรือพยานผู้เชี่ยวชาญก็ตาม (ป.ว.ม. พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๒๙ (๒)) การที่นำวิธีการดังกล่าวมาใช้ก็เพื่อจะให้พยานบุคคลเหล่านี้เบิกความโดยความจริงเท่านั้น การสำบานหรือปฏิญาณตนก่อนเบิกความนี้เป็นวิธีการที่เกิดจากการคิดคันหากวิธีที่จะให้พยานพูดแต่ความจริงโดยเฉพาะได้อาทัยหลักจิตวิทยาเข้าสนับสนุนโดยความคิดที่ว่าคนปกติ ทั่วไปยอมมีความเคารพและครับราตรื่นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีความเกรงกลัวและอยากรู้การประพฤติซึ่ง เห็นถือในแบบและบุญ มุ่งสุ่มสรรษามากกว่าแรก ดังนั้น กฎหมายจึงใช้วิธีการให้พยานสำบานตนในศาลก่อนจะเบิกความเพื่อให้พยานมีมโนธรรมในอันที่จะกล่าวแต่เฉพาะ

ความจริง มีความสำคัญในหน้าที่ทดลองความรู้สึกรับผิดชอบต่อตนเองในอันที่จะไม่นำความเท็จมากล่าว ถ้อยคำที่สาบานและปฏิญาณนั้นนำหนักแตกต่างกัน ปฏิญาณนั้นมีลักษณะให้คำเชื่อมั่นว่าจะเบิกความด้วยความสัตย์ความจริงเท่านั้น ลักษณะไม่รุนแรงดังเช่นสาบาน เพราะถ้อยคำที่ใช้ในคำสาบานมีลักษณะที่ฝากรั梧กว่า กล่าวคือ เป็นการสถาปัตย์เบิกความเท็จหรือปกปิดความจริงโดยการอ้างถึงศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายให้มาลงโทษ เพื่อให้พยานหัวนั่งกรง ถ้าพยานพูดเท็จหรือ ปกปิดอาจจะถูกถึงศักดิ์สิทธิ์ที่มองไม่เห็นด้วยตนนี้ลงโทษได้ และขณะเดียวกันก็อยาชัยให้พรถ้าหากพยานเบิกความตามสัตย์จริงโดยอ้างถึงศักดิ์สิทธิ์ดุจกัน

ด้วยร่างคำสาบานที่ใช้ในศาล เช่น “ข้าพเจ้าขอให้การต่อศาลด้วยความสัตย์จริงทุกประการ จะไม่นำความเท็จมากล่าว ถ้าข้าพเจ้าเอกสารความเท็จมากล่าวต่อศาล ขอให้ข้าพเจ้ามิอันเป็นไปได้รับภัยพิบัติสาหัสสึ่งตาย ให้ได้รับแต่ทุกชั้นธรรมานด้วยประการทั้งปวง หากข้าพเจ้าเอกสารความจริงมากล่าวต่อศาล ขอให้ข้าพเจ้าคงเจริญ”

อันที่จริงถ้อยคำที่ใช้นำการสาบานนี้ กฎหมายไม่ได้กำหนดแบบไว้ประการใด การสาบานในปัจจุบันนี้นอยู่กับสภาพสัมคมของกฎหมาย ครั้งชาและความเชื่อของคนในห้องถิน ซึ่งที่ทำการศาลตั้งอยู่ ดังนั้น ถ้อยคำสำนวนจึงมิได้เป็นแบบเดียวกันทุกศาล คงมีแต่จุดมุ่งหมายเท่านั้นที่เป็นไปตามแนวเดียวกัน ปัจจุบันการสาบานในขณะพิจารณาคดีท่านองนี้ มีอยู่สอง ส่วนใหญ่คือถือเอกสารที่ยว่าเมื่อเครื่องพกพาไปในห้องถินนั้นๆ ในกรุงเทพฯ เช่น การสาบานต่อองค์พระแก้วมรกตพระศรีรัตนศาสดาราม ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ภูเก็ตฯ ต่างจังหวัด เช่น ศาลเจ้าแม่โภวเนื้ียวปัตตานี พระบรมราชดุดายสุเทพเชียงใหม่ พระบรมราชดุเมืองนครศรีธรรมราช ฯลฯ เป็นต้น

พยานประเทกที่จะต้องสาบานหรือปฏิญาณ หรือเมื่อได้ใช้สาบาน เมื่อได้ใช้ปฏิญาณนั้นเป็นคุณพินิจของศาล ในทางปฏิบัติพยานที่เป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ สามารถจะให้เกียรติโดยเหมือนหน้าน้ำลังก์นำปฏิญาณ ถ้าเป็นพยานบุคคลธรรมดา ก็ให้สาบาน

อนึ่ง ถ้าความอึกฝ่ายหนึ่งอาจจะคัดค้านให้สาบาน ซึ่งจะต้องมีเหตุผลสมควร ถ้าไม่มีเหตุผลที่สมควร ศาลมีคุณพินิจไม่อนุญาตได้ และถือว่าการปฏิญาณนั้นชอบด้วยกฎหมาย คำพยานที่เบิกความจึงชอบด้วยกฎหมายด้วย

ตอนที่ 1 การถกถานชั้นต้น

ความหมายและเหตุผล

การถกถานชั้นต้นได้แก่ การซักถกถานโดยคู่ความฝ่ายที่อ้างพยานนั้นเองเป็นผู้ซักถาน เหตุที่คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานเป็นฝ่ายได้ถกถานก่อนก็เนื่องจากเป็นพยานที่คู่ความนั้นเป็นผู้อ้างมาอยู่รู้ได้ว่าพยานของตนได้รู้เหตุการณ์ในตอนใดบ้างอย่างไร ดังนั้นถ้าเป็นพยานโจทก์ฝ่ายโจทก์จะเป็นผู้ถกถานก่อน ถ้าเป็นพยานจำเลย ฝ่ายจำเลยเป็นผู้ถกถานก่อน การถกถานนี้ ตัวความจะเป็นผู้ซักถกถานหรือทนายความถูกได้รับมอบหมายเป็นผู้ซักถกถานก็ได้

ในทางปฏิบัติ คู่ความที่มีทนายความท่านน้าที่ว่าต่างหรือแก้ต่างคดี ทนายความจะทำหน้าที่ซักถกถานด้วยความ การซักถกถานจะเริ่มขึ้นภายหลังจากที่พยานได้踏上ศาลหรือปฏิญาณตนและได้ตอบคำถatementตามมาตรา 116 วรรคแรกแล้ว การซักถกถานในคดีแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนด้วยกัน คือ (1) การซักถกถาน (2) การถกถานค้าน (3) การถกถานติง

ความมุ่งหมายในการซักถกถานชั้นต้น

การซักถกถาน มีความมุ่งหมายเพื่อให้พยานตอบข้อซักถกถานให้สมประโภชน์แก่คดีของคู่ความฝ่ายที่อ้างพยาน โดยเหตุที่การซักถกถานนั้นเป็นการซักถกถานของคู่ความฝ่ายที่อ้างพยาน ดังนั้น ถ้าเป็นพยานของโจทก์ๆ ก็ซักถกถานเพื่อประโภชน์ของโจทก์ เพื่อให้พยานนิยมความไปตามข้อกล่าวหาที่ได้ฟังร้องไว้ ถ้าเป็นพยานของจำเลย ก็ถกถานเพื่อให้เป็นไปตามข้อต่อสู้ตามค่าให้การของจำเลย เป็นต้น

หลักเกณฑ์การซักถกถานชั้นต้น

- 1) ห้ามถกถานนำพยาน
- 2) ถกถานข้อความให้เป็นไปตามสำลับเหตุการณ์
- 3) ควรใช้คำถatement สั้นๆ กะทัดรัดแต่ชัดเจน

1) ห้ามถกถานนำพยาน

ป.ว.แพ่ง มาตรา 118 วรรคแรก บัญญัติว่า “ในการที่คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานจะซักถกถาน พยาน... ห้ามมิให้คู่ความฝ่ายนั้นใช้คำถatement”

"ค่าถกฟ้า" ได้แก่ค่าถกที่ผู้ถกฟ้าและค่าตอบแทนพยานอยู่ในตัว คือ ให้พยานตอบว่า "ใช่" หรือ "ไม่ใช่" เช่น ถามว่า "เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2550 พยานไปเที่ยวงานดุษฎีน้ำจังหวัดเชียงใหม่ใช่หรือไม่?" ค่าถกที่นักกฎหมายเช่นนี้เป็นค่าถกที่ทำให้พยานรู้ว่าตัวว่าผู้ถกฟ้าต้องการจะให้ตอบอย่างไร ซึ่งถ้าจะถกฟ้าไม่ให้เป็นค่าถกฟ้านักควรจะถามว่า "เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2550 พยานอยู่ที่ไหน?" ตั้งนี้ เป็นต้น เมื่อฝ่ายที่ซักถกฟ้าใช้ค่าถกฟ้าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งต้องรับคัดค้านทันที ถ้าไม่คัดค้านจะถือว่าขยัยมอมให้ถกฟ้า เหตุผลที่กฎหมายห้ามใช้ค่าถกฟ้าน้ำพยาน เพราะเป็นพยานฝ่ายที่ซักถกฟ้าอ้างมา ซึ่งโดยปกติเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าพยานของฝ่ายใดก็ยอมจะเบิกความเป็นประ喜悦น์แก่คู่ความฝ่ายนั้น เช่น พยานโจทก์ยอมต้องเบิกความเป็นประ喜悦น์แก่โจทก์ จึงได้อ้างเป็นพยาน ถ้าไม่เป็นประ喜悦น์ต่อโจทก์ คงไม่อ้างแน่ๆ เพราะฉะนั้นหากเปิดโอกาสให้ถกฟ้าได้อีก จะทำให้การพิจารณาไม่ได้รับความจริงจากพยานผู้นั้นมากขึ้น ซึ่งทำให้ขาดความเที่ยงธรรมได้ง่าย ตั้งนี้ ถ้าคู่ความฝ่ายที่อ้างพยานใช้ค่าถกฟ้า ศาลอาจจะจดบันทึกค่าถกฟ้าและค่าตอบแทนของพยานไว้เพื่อประกอบการพิจารณาว่าควรจะรับฟังค่าพยานที่ได้ค่าถกฟ้านั้นเพียงใดหรือไม่ แต่อย่างไรก็ตามก็มีข้อยกเว้นให้ใช้ค่าถกฟ้าได้ 2 กรณี คือ

1.1) เมื่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งขยัยมอมหรือได้รับอนุญาตจากศาล (ป.ว.ม.พง มาตรา 118 วรรคแรก) ทั้งนี้ เพราะบางค่าถกฟ้าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าไม่มีความสำคัญ หรือเป็นที่ยอมรับกันแล้วก็อาจจะขยัยมอมให้ใช้ค่าถกฟ้าได้ หรือในการถกฟ้าที่ศาลเห็นว่าค่าถกฟ้านั้นเป็นเพียงข้อความเบื้องต้นที่จะนำไปสู่ประเต็งหรือไม่มีความสำคัญเกี่ยวกับประเต็งแห่งคดีและไม่ทำให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเสียเปรียบหรืออีกฝ่ายหนึ่งยอมรับแล้ว ศาลมักจะอนุญาตให้ใช้ค่าถกฟ้าได้

1.2) เมื่อพยานของคู่ความฝ่ายที่อ้างเบิกความเป็นประ喜悦น์แก่คู่ความฝ่ายที่อ้างตนมา คู่ความฝ่ายนั้นก็อาจจะขออนุญาตต่อศาลซักถกฟ้านโดยใช้ค่าถกฟ้าเสริมอ่อนหนึ่งเป็นพยานของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งอ้างมา นั้นก็คือใช้ค่าถกฟ้าซักถกฟ้าแทนน้ำหนักพยานปากนั้นให้เสียหรือรับฟังไม่ได้เลย (ป.ว.ม.พง มาตรา 117 วรรค 6)

2) ค่าถกฟ้าให้เป็นไปตามลักษณะเหตุการณ์

การที่จะให้พยานเบิกความให้เป็นประ喜悦น์แก่ฝ่ายตน ฝ่ายที่อ้างพยานมาควรซักถกฟ้าให้พยานตอบไปตามลักษณะของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามที่พยานได้รู้ได้เห็นมา ทั้งนี้

เพราการตอบเรียงสำดับเหตุการณ์เป็นทางหนึ่งที่ช่วยเตือนความจำของพยานให้ระลึกถึงเหตุการณ์ไปในตัว การถามข้อนี้ไปย้อนมาอาจทำให้พยานลับสนมึนงง ทำให้ตอบข้ามส่วนสาระสำคัญและผิดพลาดได้ง่าย นอกจากนี้การซักถามให้พยานตอบตามลำดับเหตุการณ์นี้ ส่วนตัวให้ผู้พิพากษาเข้าใจเรื่องราวและจดจำพยานได้เรียงตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น อีกด้วย ถึงแม้ว่าปัจจุบันการพิจารณาในศาลได้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยในการจดจำพยานโดยเครื่องบันทึกเสียงแทนการจดด้วยมือก็ตาม การถามพยานตามลำดับเหตุการณ์ ยังมีความจำเป็นอยู่โดยเฉพาะคดีที่มีข้อเท็จจริงซับซ้อนยุบยาก ยิ่งมีความจำเป็นมาก

3) ควรใช้คำตามสัน្ដิญา กะทัดรัดแต่ชัดเจน

คำถามแต่ละประ予以ความตั้งค้ำยามให้สัน្ដิญา กะทัดรัดแต่ชัดเจนที่จะค้ำยาม ไม่ควรถามด้วยประ予以ความว่าๆ และถามซ้อนลงไปหลายๆ คำตาม เพราจะทำให้พยานลับสนประเกาท์จนลืมหลัง ทำให้ค่าตอบไม่ครบถ้วน ทั้งนี้ให้ยึดหลักว่าผู้ว่าความที่ต้องระลึกถึงสภาพจิตใจของพยานประกอบด้วย เพราเป็นธรรมชาติของคนทั่วไปที่มาเบิกความต่อหน้า คุณความอึดฝ่ายหนึ่ง ต่อหน้าศาลซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในพระประมาภิไชยพระมหาภัตติธรรม พยานยอมรู้สึกตื่นเต้นและประหม่า ยิ่งพยานเป็นชาวชนบทขาดการศึกษา ไม่เคยเบิกความมาก่อน หรือเป็นเด็ก คนชรา ยิ่งต้องใช้ความระมัดระวังมากขึ้น เพราพยานอาจให้การผิดพลาดได้ง่ายๆ ทั้งที่เป็นผู้รู้เห็นหรืออยู่ในเหตุการณ์นั้นจริงๆ ในเรื่องเช่นนี้อย่า妄แต่บุคคลจะดูบ้าบันที่ไม่ได้รับการศึกษาเลย แม้แต่นักศึกษาในมหาวิทยาลัยก็ตาม เชื่อได้ว่าท่านที่ไม่เคยร้องเพลงบนเวทีหรือหน้าห้องเรียน ครูหรือเพื่อนๆ เชยกันมาร้องเพลง บางท่านอาจเสียงสัน้ ทั้งที่ปกติเสียงไพเราะหรือตื่นเต้นจนร้องไม่จบเพลง ทั้งๆ ที่เคยร้องจบ หรือท่านที่เข้าสอบสัมภาษณ์ หลายห้านคนคงรับว่ารู้สึกประหม่า ตื่นเต้น มีอาการคอแห้ง กระหายน้ำ เหงื่ออออกมาก เข้าออกห้องน้ำบ่อยๆ ขันต่ายไม่ปกติ ตั้งนี้ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ทนายความอาจไม่รับฟังให้เห็นนิด ถ้าเห็นว่าพยานบังประหม่าต่อการที่จะเบิกความหากควรเร่งรัดไม่ ควรใช้คำถามที่ไม่สำคัญต่อประเด็นคุกคั่งสายอยู่กัน เช่น ถามถึงอาชีพ การเดินทางมาศาล บางคราวต้องป้อนใบอนุญาตคุณภาพความเรียบ ความกังวล ความตกลง ความกลัว ฯลฯ แล้วค่อยเริ่มค้ำยาม โดยทุกๆ คำค้ำยามควรมีเป้าหมายที่มุ่งให้พยานตอบ

ภาษาที่ใช้ในการซักถามพยานชั้นต้น

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ภาษาที่ใช้กับ กฎหมายกำหนดให้ใช้ภาษาไทย (คดีแพ่ง ป.ร.แพ่ง มาตรา 46 คดีอาญา ป.ร.อาญา มาตรา 13) ดังนั้น ควรใช้ภาษาธรรมชาติ

แล้วเข้าใจง่าย ไม่มีความจำเป็นใดๆ ต้องใช้คำยากประเกาทพูดไทยแล้วต้องแปลเป็นไทยอีก ควรใช้ภาษาไทยกลาง หากพยานเป็นชาวชนบท ไม่สัมภัติภาษาไทยกลาง หน้ายความอาจ จะถามเป็นภาษาห้องถินก็ได้ แล้วแปลความหมายให้ศาลทราบเฉพาะคำที่ผู้พิพากษาไม่ เข้าใจความหมาย

อนึ่ง สรรพนามที่ใช้เรียกพยานนั้นปกติใช้คำว่า "พยาน" ผู้เป็นโจทก์ก็เรียกด้วยเอง ว่า "โจทก์" เรียกฝ่ายจำเลยว่า "จำเลย" เป็นต้น หากพยานไม่เชื่นหรือไม่เข้าใจในคำเหล่านี้ หน้ายควรซึ่งจะให้พยานเข้าใจก่อนนำเสนอเข้ามีกความ เพราะเคยปรากฏภพยานบางคนไม่ เข้าใจที่หน้ายใจทักษาม เช่น ถามว่าในวันเกิดเหตุพยานอยู่ที่ไหน ? บางคนย้อนถามว่าไม่ เคยรู้จักพยานฯ เป็นครร豕ไม่รู้จัก ดังนี้ เป็นต้น กรณีเช่นนี้ควรใช้คำธรรมชาติ เช่น คุณลุง คุณป้า ฯลฯ แทนคำว่าพยานทำให้เข้าใจง่าย

ข้อสังเกต เรื่องภาษาที่ใช้ในการพิจารณาคดีในศาลมีความสำคัญโดยเด็ดขาด ท้องถิน พยานเบิกความตามความเข้าใจในภาษาท้องถินของตน แต่ศาลเข้าใจความหมาย ให้ว่าเข้า ทำให้ข้อเท็จจริงคลาดเคลื่อนได้ เช่น พยานเบิกความเป็นภาษาห้องถินหากได้ว่า ขณะเกิดเหตุพยานแอบดูอยู่หลังต้นมันเทศเห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยตลอด เมื่อคดีนั้นเข็น สูคตอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับค่าพิพากษาศาลชั้นต้นให้ยกฟ้องโจทก์ โดยให้ เหตุผลว่าต้นมันเทศไม่ใช่ไม้ยืนต้น แต่เป็นไม้เลื้อย เป็นไม้ไม่ได้ที่พยานจะไปนอนดูอยู่ หลังต้นมันเทศ ซึ่งความจริงแล้วต้นมันเทศ ชาวบ้านได้หมายถึงต้นมันสำปะหลังหรือมัน ต้นในภาษาอีสานนั้นเอง ภาษาห้องถินหรือคำพื้นเมืองมีความสำคัญก่อให้เกิดปัญหาได้ หน้ายความจึงต้องเน้นความเข้าใจศัพท์ที่อาจทำให้ศาลเข้าใจแตกต่างไปจากความหมายที่ แท้จริง ดังเช่นการพิจารณาในศาลอัจฉริยะนั้นในภาคใต้

หน้ายจำเลยถามพยาน : "ตอนเกิดเหตุนั้นพยานไปกับใคร ?"

พยานตอบ : "มาแต่ชั่ว"

ศาลเดือนพยานว่าหน้ายจำเลยไม่ได้ถามว่ามาจากไหน เพราะศาลคิดว่าพยาน ตอบว่า มาจากสวน

พยานตอบเหมือนเดิม : "มาแต่ชั่ว"

หน้ายจำเลยซึ่งให้ศาลฟังว่า : "มาแต่ชั่ว" หมายถึง "มาคนเดียว" หรือ "มา ตามลำพัง"

คำพื้นเมืองในภาคเหนือก็อาจทำให้ຄาลเข้าใจในรูปแบบที่ เช่น จำเลยถูกฟ้องคดีอาญาข้อหาบันกร่างทำชำรุดเสียหายโดยผู้เสียหายไม่สมควรใจ จำเลยเบิกความว่าจำเลยกระทำการไปเพราะผู้เสียหาย "สู้" จำเลยฯ จึงไม่มีคดี หากหัวคากเข้าใจว่าจำเลยได้บันกร่างโดยผู้เสียหายต่อสู้จำเลย แสดงว่าผู้เสียหายไม่สมควรใจจึงได้สู้จำเลย ที่แท้ค่าว่า "สู้" ในที่นี่คือ พื้นเมืองภาคเหนือหมายถึง "ให้ทำให้ทางหรือสมควรใจ" ในกรณีเช่นนี้หมายความดังนี้ จงความหมายที่แท้จริงให้ຄาลทราบ

ในคดีท่าร้ายร่างกาย จำเลยเบิกความว่าได้ใช้ไม้ตีผู้เสียหายจริงแต่ได้ทำเพื่อป้องกันตัวเพราะผู้เสียหาย "หล่อ" ให้จำเลยก่อน ค่าว่า "หล่อ" หมายถึง "ตรรรเข้ามาจะทำร้าย" หากหมาย "ไม่ชี้แจงความหมายอาจทำให้เข้าใจว่าจำเลยทำร้ายผู้เสียหายเพราะไม่พอใจผู้เสียหายหลอกกว่าจำเลย

คดีพยาภยามฆ่าผู้เสียหาย ศาลได้ถกตามจำเลยว่า "จำเลยได้พยาภยามฆ่าผู้เสียหายจริงหรือไม่?" จำเลยแต่งต่อศาลว่า "เปล่าครับ หมอยังนัดเดียวเท่านั้นครับ" ที่จำเลยตอบเช่นนี้แสดงว่าจำเลยเข้าใจค่าว่า "พยาภยาม" หมายถึงการวนเวียนหาซองทางพลาดและพยาภยามทำอึก ซึ่งตามกฎหมาย มิได้หมายความเช่นนั้น หากหมายความไม่ชี้แจงความหมายที่แท้จริงแล้วโอกาสที่จำเลยจะถูกลงโทษคงต้องเกลื่อนก็เป็นได้

ภาษาท้องถิ่นอีสาน เช่น จำเลยถูกฟ้องฐานลักทรัพย์ จำเลยปฏิเสธว่าไม่ได้กระทำด้วยพร้อมอ้างฐานที่อยู่ว่าคืนเกิดเหตุจำเลยไปค้างบ้านแฟนซึ่งอยู่คนละหมู่บ้านที่เกิดเหตุ "อยู่เมืองอีเกียงกับแฟน" หมายความว่าจำเลยอยู่ชุมชนที่อยู่กับคนรัก ค่าว่า "อีเกียง" หมายถึง ดวงจันทร์ หากหมายถึงเก้งหรือการงามไม่

ในคดีแพ่งก้มีกรณีเช่นคดีพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ที่นา ผู้ร้องเบิกความว่า "ผู้ร้องมีนาอยู่ 3 แปลง ทำนาได้ข้าวปีละพันหนึ่น" ข้อเท็จจริงนาพิพาทอยู่ในภาคอีสานซึ่งเป็นไปไม่ได้ที่จะได้ผลผลิตปีละพันหนึ่นหากสำนักความของผู้ร้อง เพราะแม้แต่ในภาคกลางซึ่งเป็นอยู่ข้าวอยู่น้ำของประเทศไทยก็ยังไม่ได้ผลผลิตเช่นว่านี้ ที่แท้ค่าว่า "หนึ่น" เป็นมาตรฐานของชาวพื้นเมืองอีสานและภาคเหนือ หนึ่งหนึ่นมีน้ำหนัก 12 กิโลกรัม ดังนี้ เป็นดังนี้

การคาดคะเนระหว่างทางหรือการประมวลผลก็เป็นอีกกรณีหนึ่งซึ่งทำให้ຄาลลงน ได้ เช่น พยานตอบคำถามที่ว่า "จำเลยวิ่งหนีไปหนาเท่าไรกว่าตัวรู้จะมาถึง?" พยานตอบว่า "แค่เดียวมากแหลก" ซึ่งปัจจุบันคนไทยไม่นิยมกินมากซึ่งไม่รู้ว่าการเดียวมากจนแหลกนั้นใช้เวลานานเท่าไร ซึ่งอยู่กับข้อเท็จจริงว่าพยานผู้เสียหายมีพันหรือไม่

ถ้ามีคงเร็วกว่าไม่มีพัน หรือพยานตอบค่าถามที่ว่า "ที่เกิดเหตุมีระยะทางห่างจากบ้านพยานเท่าใด ?" หรือ "จากบ้านไปถึงที่เกิดเหตุใช้เวลาหนาแน่เท่าใด ?" พยานตอบว่า "บ้านอยู่ไม่ไกลจากที่เกิดเหตุ ใช้เวลาแค่สูบบุหรี่ 1 วนก็ถึง" นักศึกษาพึงพิจารณาบุหรี่พื้นเมืองที่ชาวบ้านใช้ในทองมวลสูบเอง ความยาวเกิน 1 คิบ สามต้องใช้สามัญสำนึกและวิจารณญาณประกอบการพิจารณาว่าระยะทางนั้นใกล้หรือไกลอย่างไร หรือพยานตอบว่า "บ้านพยานอยู่บนเนินเขา" หมายความว่าอยู่สูงกว่าเมตร กี่ฟุต พยานเป็นชาวชนบทไม่รู้จักคำว่า "ฟุต" หรือ "เมตร" รู้แต่มาตราวัดเป็น "เส้น" หรือ "วา" จึงตอบไม่ได้ หมายจึงให้กะหรือประมาณความสูงว่าถ้ามองลงมาเห็นไกลขนาดไหน พยานตอบว่า "สูงขนาดเห็นหน้ายดัวเท่าหมาห้อย" ในการนี้เช่นนี้คงต้องใช้คาดคะเนว่าระยะสูงขนาดเห็นคนเท่าใดกับสูงนั้นควรอยู่ในความสูงประมาณเท่าใด เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตามในบางกรณีพยานบางคนเข้าใจความหมายของถ้อยคำ แต่แก้สั่งไปบ้าง ตอบโดยไม่ยืนยันบ้าง เช่น

ค่าถกถามพยาน : "พยานเป็นอะไรกันจำเลย"

พยาน : "เป็นญาติ"

ค่า : "เป็นญาตินะ เป็นอย่างไร"

พยาน : "เป็นพี่น้องกัน"

ค่า : "นั่นชิ พยานเป็นอะไรกันเข้า"

พยาน : "เป็นพี่"

ค่า : "ใครเป็นพี่ใคร"

พยาน : "จำเลยเป็นพี่แม่"

ข้อเสนอแนะ ภาษาที่ใช้ในการซักถามพยานหรือใช้ในการพิจารณาของค่าถกไม่ว่ากรณีใดๆ ต้องใช้ถ้อยคำลูกภาพ การอุบัติศักดิ์ของพยานรวมถึงการเสียดสี ทั่วไปทาง พึงหลีกเลี่ยงไม่ควรประพฤติ ต้องไม่ถิ่มว่าหมายความเป็นวิชาชีพที่มีเกียรติ เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรม การใช้ภาษาหยาบคาย ภักดิ์หัวในขณะค่าถกต้องพิจารณาเป็นการแสวงขอซึ่งการตอบหุญสถานพราหมากษัตริย์ ซึ่งค่าถกทั้งหลายได้กระทำหน้าที่ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ นอกจากเป็นการผิดบรรยาทหนาแน้มแล้วยังเป็นการละเมิดถี่นาจค่าถกด้วย

"๙.๑๘. "ฉุกพาห", ปีที่ ๙ เล่ม ๙, กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๕ หน้า 237

สรุป หลักเกณฑ์เบื้องต้นเป็นดังที่กล่าวมา แต่ยังไงก็ต้องมีผู้ว่าความจะได้ใช้ หลักกฎหมายเดียวกันอย่างไร การซักถามพยานจะได้ผลแท้คือเมื่อผู้ว่าคดี ได้เตรียมคดีศึกษาข้อเท็จจริงในคดีนั้นแล้วเป็นอย่างดี ผู้ว่าความจะซักถามพยานให้ได้ผลดี ไม่ได้หากไม่รู้ถึงข้อเท็จจริงในคดีนั้นโดยละเอียด เพราะฉะนั้นจะต้องรู้ถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ บุคคล เวลา สถานที่ เหตุการณ์ของการกระทำ เครื่องมือ เครื่องใช้หรืออุปกรณ์การกระทำคิด นอกจากที่กล่าวนี้การซักถามจะต้องให้โอกาสพยานมีเวลาลึกซึ้งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่ง เวลาส่วนใหญ่มานานอาจหลงลืมได้ การซักถามท้องไม่รีบเร้อน ทนายความต้องชุบมือ เยื่อกเย็นแต่สุภาพ ใช้ตัวบัญชีคุณ วาจ่าว่องไวบุคคลก่อนให้นำเรื่องมา ข้อนความรู้ที่เกิดขึ้นเมื่อ พยานตอบผิดพลาดไม่ถูกต้องให้ฝ่ายตรงกันข้ามเห็นโดยเด็ดขาด เพราะจะเป็นเหตุให้พยาน ใจเสียตอบพลา遁หนักขึ้น นอกจากนี้ ที่สำคัญยิ่งคือการถามให้ครบถ้วนตามประเด็นข้ออ้าง หรือข้อต่อสู้ของตน

วิธีปฏิบัติในการซักถาม

ที่กล่าวมาเป็นหลักเกณฑ์เบื้องต้นในการซักถามพยานและวิธีปฏิบัติในการถามจะ ต้องถามเริ่มต้นตอนไหนอย่างไรเป็นคิลป์และพาร์ค์ของแต่ละคนซึ่งแตกต่างกันไป ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับการฝึกฝนและประสบการณ์เป็นส่วนประกอบ ตลอดจนข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นย้อน แรกต่างกันเป็นเรื่องๆ ไป ดังนั้น วิธีการจึงขึ้นอยู่กับบุคคลที่เป็นเรื่องๆ ซึ่งยากที่จะชี้ขาดว่า ควรนำสืบอย่างไร

ปกติทั่วไปคดีที่ขึ้นสู่ศาลจะประกอบด้วยปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ปัญหา ข้อกฎหมายนั้นคือความไม่ต้องนำสืบถือว่าคดีรู้ได้เอง แต่ต้องนำสืบในปัญหาข้อเท็จจริงให้ ศาลเชื่อตามข้ออ้างของตนโดยเฉพาะคดีแพ่งเป็นเรื่องสำคัญ เพราะภาระการพิสูจน์ไม่ได้ ตกอยู่กับโจทก์ดังเช่นคดีอาญา ดังนั้น ในคดีแพ่งคุ้มครองฝ่ายมิหน้าที่นำพยานเข้าสืบ ฝ่ายที่มีภาระการพิสูจน์ต้องรับภาระหนักกว่าฝ่ายหนึ่ง เพราะฝ่ายอื่นอาจจะได้รับประโยชน์ จากข้อสันนิษฐานของกฎหมาย แต่ยังไงก็ตามมิได้หมายความว่าฝ่ายที่ได้ประโยชน์จาก ข้อสันนิษฐานของกฎหมายจะไม่ต้องนำสืบโดยเด็ดขาด แม้จะได้รับประโยชน์จากข้อ สันนิษฐานของกฎหมาย ก็ยังต้องมิหน้าที่นำพยานหลักฐานเข้าสืบและหักล้างพยานของอีก ฝ่ายหนึ่งอยู่นั้นเอง ดังนั้น การนำสืบก็เพื่อซักถามพยานให้ได้ข้อเท็จจริงสนับสนุนข้ออ้าง ของตนนั้นเอง

ตั้งได้ก็ล่าวแล้วว่าใช้ชักดามพยานนั้นหากเกณฑ์แห่งอนุญาติไม่ได้ ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงเป็นเรื่องๆ จะตามเรื่มต้นอย่างไรก่อนสุดแล้วแต่ท่านายความและประสบการณ์ของแพทย์ท่านที่จะสมมุติ แต่อย่างไรก็ตามหากที่ผู้เสียหายได้ติดตามศึกษาและค้นคว้าในเรื่องนี้ ก็ใช้ว่าจะไม่มีหลักเกณฑ์เดียวยังที่เดียว นักกฎหมายและทนายความอาจวูโซ่ได้ naïve ประสบการณ์ที่ได้จากการทำงานมาประมวลเป็นหลักกร้างๆ แนะนำสืบต่อ กันมา เช่น สำรวาตัววิชัย เก็บจังใจโดยอาจารย์ร้อยเอกหลวงตั้ตถบุตรช้านาญ (เบลี่ยน ตั้ตถบุตร) ซึ่งอาจารย์ตั้ตถบุตร รัตนдарา นำมาถ่ายทอดในสาระสำคัญ ดังนี้

ข้อเท็จจริงที่ไม่ควรนำเสนอ

1) ข้อเท็จจริงใดขัดต่อเหตุผล ข้อเท็จจริงนั้นไม่ควรนำเสนอ เพราะมีแต่ทางทำให้คดีแพ้ เนื่องจากคดีไม่เชื่อ ข้อเท็จจริงที่ขัดต่อเหตุผลมากที่สุดคือ (1.1) ขัดตัวยเหตุผลของคนเอง (2.2) ขัดตัวยเหตุผลของคนอื่น (1.3) ขัดตัวยเหตุผลตามหลักวิชาพิเศษ

1.1) ขัดตัวยเหตุผลของคนเอง ได้แก่ ข้ออ้างกับเหตุผลของผู้เป็นเจ้าของข้ออ้างนั้นขัดกันอยู่ในตัวหรือเรียกว่าไม่สมเหตุผล เช่น พยานเบิกความว่าเห็นจำเลยพินธิรณะ ผู้เสียหายคืนวันเกิดเหตุเดือนมีดและพยานอยู่ห่าง 100 เมตร หรือพยานเบิกความว่าได้อินจ้าเสียตัวผู้เสียหาย แต่ ไม่เห็นตัวจำเลยเพียงแต่จำเลยได้ จำเลยคนนี้พยานไม่เคยรู้จักมาก่อน เพียงจะมาเห็นหน้าในศาลจะจะเบิกความเห็นนั้น ขณะ คำพยานเหล่านี้ขัดตัวยเหตุผลเชื่อถือไม่ได้ ดังนี้ เป็นต้น

1.2) ขัดตัวยเหตุผลของคนอื่น ได้แก่ ข้ออ้างของผู้เป็นเจ้าของข้ออ้างนั้นขัดต่อเหตุผลของคนอื่น หรือขัดต่อพยานเอกสารหรือวัสดุพยาน เช่น พยานรู้เห็นเหตุการณ์อย่างเดียวกันหลายคนพร้อมกัน ซึ่งเรียกว่า “พยานคู่” ตามหลักนั้นพยานคู่ไม่จำต้องเบิกความเหมือนกันทุกอย่าง หากแต่สองคนต้องกันไม่ขัดกันในตอนสำคัญซึ่งจะนำเข้าได้

- ตัวอย่างขัดกันคำพยานอื่น เช่น พยานเบิกความว่าได้วิงไส่จำเลยไปพร้อมกับพยานอีกปากหนึ่ง เห็นจำเลยหนีลงเรือข้ามคลองไป แต่นาย ก. ซึ่งเป็นพยานคู่กลับเบิกความว่าเห็นจำเลยหนีลงคลองว่ายืนข้ามไป หรือพยานเบิกความว่ายืนอยู่ข้างถนนกับนาย ก. ซึ่งเป็นพยานอีกปากหนึ่งเห็นจำเลยนี้ได้ต้อนกระปือของโจทก์ไป แต่นาย ก. พยานคู่กลับเบิกความว่า เห็นจำเลยปีกกระปือของโจทก์ฝ่าหน้าไป ขณะ ดังนี้ จะเห็นว่า ทั้งคู่เบิกความแตกต่างกันในข้อสาระสำคัญอันที่จะเชื่อได้หรือไม่ว่าพยานเห็นเหตุการณ์เช่นนั้นจริงๆ หรือเป็นแต่เพียงได้รับคำบอกเล่ามา

- ตัวอย่างขัดกับพยานเอกสาร เช่น พยานเปิดความว่าได้ลงลายมือชื่อเป็นพยานในสัญญาซื้อ แต่ในสัญญาซื้อไม่ปรากฏลายมือชื่อของพยาน หรือเปิดความว่า จำเลยได้เงินจากการซื้อขายจำนวน 20,000 บาท ได้ท้าให้สัญญาซื้อให้ไว้แต่ปรากฏในสัญญาซื้อขาย 30,000 บาท ฯลฯ จะเห็นว่าคำเปิดความของพยานนี้ขัดต่อข้อความในพยานเอกสาร ซึ่งมีเหตุอันไม่ควรเชื่อถือได้

- ขัดต่อวัตถุพยาน เช่น ผู้เสียหายอ้างตนเองเป็นพยานเปิดความว่า จำเลยในคดีนี้ลักทรัพย์ของผู้เสียหายไป จำเลยเปิดความว่าไม่ได้ลัก รองเท้าของกลางเป็นของจำเลย ห้องสองฝ่ายต่างอ้างว่าได้จ้างช่างตัดที่ร้านรองเท้าและได้สวมใส่ใช้มาหลายเดือนแล้ว ถ้าหากนำรองเท้าของกลางมาให้ทั้งคู่ของสวมดู หากปรากฏว่ารองเท้าผู้เสียหายใหญ่กว่ารองเท้าสวมเข้าไม่ได้ คำเปิดความของผู้เสียหายก็รับฟังไม่ได้ ดังนี้ เป็นต้น

1.3) ขัดกับเหตุผลตามหลักวิชาพิเศษ เช่น จำเลยอ้างตนเองเป็นพยาน เปิดความว่า ถ้ายพิมพ์นี้มือในหนังสือสัญญาซื้อขายไม่ใช่ลายพิมพ์นี้มือของตน แต่ผู้เชิญวิชาชญาณมั่นใจว่าเป็นลายพิมพ์นี้มือของจำเลย โดยแสดงภาพขยายลายนิ้วมือของจำเลยให้ใหญ่ขึ้นเพื่อบันถายนิ้วมือที่เป็นปัญหา เห็นได้ชัดว่าเหมือนกันเช่นนี้ ถือได้ว่าคำเปิดความของจำเลยฟังไม่เข้า หรือพยานเปิดความว่าเห็นจำเลยใช้ปืนของกลางนี้ยิงผู้ตาย ครั้นผู้เชิญวิชาชญาณหัวกระสุนที่ฝ่ามาจากหัวกระสุนที่ฝ่ามาจากหัวกระสุนและปลดออกกระสุนไม่ได้ถูกยิงจากปืนของกลางเช่นนี้ ถือว่าคำเปิดความนั้นขัดกับเหตุผลตามหลักวิชาชีพ รับฟังไม่ได้ เป็นต้น

ข้อเท็จจริงที่ทนายความควรจะนำเสนอต่อศาล

ข้อเท็จจริงที่ทนายความควรนำเสนอต่อศาล คือ ข้อเท็จจริงที่สมเหตุสมผล ซึ่งพอจะแยกออกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้ (1) เหตุผลสามัญ (2) เหตุผลวิสามัญ (3) เหตุผลทางจิตวิทยา

1) เหตุผลสามัญ คือว่า "เหตุ" หมายถึงสิ่งหรือเรื่องที่ทำให้เกิดผล เศร้ามุต ดันเรือง ฯลฯ ก่อนอื่นยืนยันว่าเป็นมูลเหตุหรือรากหรือเป็นที่มาของผล คือว่า "ผล" เป็นสิ่งที่เกิดจากเหตุ หรือเหตุเป็นต้น ผลเป็นอุกกาบาต พยานเปิดความว่าเห็นรถชนตัวของนาย ก. ชนกับรถชนตัวของนาย ข. ข้ออ้างนี้เป็นไปได้ว่ามีรถชนกัน ทำให้พยานเชื่อเห็น เพราะพยานนั่งมาในรถชนตัวของนาย ข. จึงนาเชื่อได้ว่าพยานได้เห็นรถชนกันจริง

บางกรณีเพื่อให้ได้ความชัดเจนยิ่งขึ้นและเพื่อป้องกันการหักล้างทำลายหน้าหนังค่าพยานของคู่ความฝ่ายตรงกันข้ามซึ่งจะถูกตัดต่อความค้าน ทนายความฝ่ายนี้พยายามปากนี้มาเบิกความควรจะซักถามพยาน เช่น “เหตุใดพยานจึงนั่งรถอยู่ไปกับนาย ช.” หากพยานเบิกความว่า “เพราจะนายนะ ช. จะพาพยานไปส่งสถานีรอกไฟ” เป็นเหตุผลที่พอฟังขึ้น แม้จะเหตุผลซึ่งสองที่ห่างไกลจากข้ออ้างที่ว่ารถอยู่ของนาย ก. ชนรถอยู่นายนะ ช. ก็ตาม ถ้าพยานตอบเช่นนี้ ทนายความอีกฝ่ายหนึ่งจะไม่กล้าซักค้าน เพราะขึ้นชักไปยิ่งจะเข้าด้วยหากพยานเบิกความยืนยันค่าพยานปากนี้ยิ่งจะแย่แย่มากขึ้น

โดยสรุป เหตุผลสามัญ คือ เหตุผลธรรมชาติที่วิญญาณทั่วไป บ่อนเข้าใจในเหตุผลนั้นได้อย่างดี สำพယานเหตุผลสามัญยอมเป็นพยานที่น่าเชื่อถือได้ เหตุผลสามัญจะเกิดขึ้นได้หรือไม่ พิเคราะห์ได้จากหลักเกณฑ์ ดังนี้

ก) ที่มาของข้ออ้าง ได้แก่สิ่งที่ทำให้เกิดข้ออ้างขึ้น เช่น รู้หรือไม่รู้ เห็นหรือไม่เห็น จำได้หรือไม่ได้ ฟังดังเกตว่า จำได้กับไม่รู้หรือไม่เห็นนั้นมีความหมายแตกต่างกัน เพราจะจำไม่ได้นั้นอาจจะเคยรู้เห็นมาก่อนแล้ว แต่ขณะนี้ลืมเลือนไปแล้วจึงจำไม่ได้ กับคำว่าไม่รู้ ไม่เห็นไม่ทราบ ความหมายซึ่งคล้ายในตัว ส่วนคำว่า “ไม่ได้ฟังเกต” เช่นเดียวกับไม่รู้นั้นเอง การที่บุคคลใดจะกล่าวอ้างว่าได้รู้ ได้เห็น จำได้อย่างนั้นอย่างนี้ไม่เป็นของยาก ครุๆ ก็กล่าวอ้างได้โดยไม่จำต้องเห็นจริงๆ แต่การที่จะกล่าวถึงสิ่งเหตุแห่งการได้รู้ได้เห็นให้สูนิทสนม กลมกลืนจนไม่ขัดกับข้ออ้างนั้นเป็นของทำได้ยาก ถ้าหากไม่ได้รู้จริง ไม่ได้เห็นจริงจะกล่าวให้ถูกต้องหมดนั้นเป็นไปได้ยาก แม้จะมีการซักข้อมพยานกันมาอย่างดี ถ้าทนายความฝ่ายตรงกันข้ามมีขึ้นเรื่องใช้ศักดิ์สิทธิ์มาหัวเหตุผลจะเป็นผลแล้ว พยานปากนั้นจะเบิกความขัดกันจนได้ ทนายที่มีประสบการณ์สูงเช่นจะได้ด้วยการซักค้านพยานของฝ่ายตรงกันข้าม จนพยานเบิกความขัดกับเหตุผล

ฟังดังเกตด้วยว่าความจำที่บุกจากหูสู่ความจำที่เกิดจากตาไม่ได้ ตั้งใจราษฎร “ลับปากว่าไม่เท่าตาเห็น” ถูกกฎหมายเป็นประ予以ชนมากสำหรับการวินิจฉัยข้ออ้างของบุคคลว่ารู้จริงเห็นจริง จำได้จริงหรือไม่ แม้จะถูกซักค้านอย่างไรก็ไม่มีทางไขว้เขน

อนึ่ง หากเป็นการจำ การจำนั้นต้องเป็นการจำอย่างมีเหตุผลสามัญธรรมชาติ คือจำอย่างคนธรรมชาติ ถ้าหากจำได้อย่างที่ดูเหมือนไป ก็ลับจะเรียกว่าขัดกับเหตุผลอันไม่น่าเชื่อว่าจะจำได้จะเอียดตลอดถึงเพียงนั้น

ข) เหตุที่มาของภัยร้าย การเห็นและการจำได้ ทำไม่เจ็บ ทำไม่เห็น ทำไม่จับ จำได้ ก็ เพราะ (1) เกิดจากประสาทสัมผัสด้วย 5 คือ ตา หู จมูก ลิ้น และส่วนอื่นๆ ของร่างกาย (2) เหตุที่มาเห็น มาเห็นเพราะมีจิตนา Mara มาเห็นหรือได้รู้เห็นโดยบังเอิญ (3) ส่วนประกอบอื่นๆ ที่ทำให้เกิดภัยร้าย การเห็นและการจำได้นั้นได้นั้นได้นั้น ก็คือการณ์ที่มาภัย Mara มาเห็น มาในลักษณะอย่างไร เดินมา ขึ้นรถ ลงเรือ ขณะเดินนั้นเห็นได้ด้วยอารัศยและระหว่างจากจะไป แสงเดือน แสงตะวัน ไฟฟ้า ตะเกียงหรือไฟฉาย ฯลฯ เห็นในระยะห่างมากน้อยเพียงใด ภัยร้ายเห็นนานเท่าไร เคยรู้เคยเห็นมาก่อนหรือไม่ ถึง เหล่านี้เป็นส่วนประกอบการที่จะวินิจฉัย ผ้าเชือดหรือไม่ว่าภัยหรือเห็นจริง

สภาพของข้ออ้างที่อ้างว่าภัยเห็น ควรซักถามให้ละเอียดถี่ถ้วนถึงรูป ลักษณะ สถานที่ จำนวน ชนิดหรือประเภท ถ้าพยานภัยเห็นจริงก็จะตอบได้โดยมีเหตุผล ถ้าไม่รู้จริง ไม่เห็นจริง คำเบิกความนั้นยอมขัดกันเอง

2) เหตุผลวิสามัญ คือ เหตุผลที่มีลักษณะพิเศษ คนธรรมดากำมัญไม่รู้หรือรู้ได้โดยยาก ผู้เชี่ยวชาญหรือมีความสามารถเป็นพิเศษเท่านั้นที่จะพิสูจน์ได้ เหตุผลวิสามัญนี้ ปกตินับว่าเป็นเหตุผลที่มีความแน่นอนมาก เพราะเป็นการพิสูจน์ความหลักวิชาการ อารัศย ความรู้หรือเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์เข้าช่วย แต่อย่างไรก็ตามเหตุผลวิสามัญนี้เมื่อได้รับการพิสูจน์แล้วต้องไม่ขัดกับเหตุผลสามัญ เพราะเหตุผลวิสามัญ นั้นก็มาจากการเหตุผลสามัญ นั้นเอง

3) เหตุผลทางจิตวิทยา เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่จะอาศัยเป็นหลักพัฟข้อเท็จจริงได้ นอกเหนือจากเหตุผลสามัญและเหตุผลวิสามัญดังกล่าวข้างต้น เมื่อนำเหตุผลทางจิตวิทยา นำมาประกอบการวินิจฉัยคำเบิกความและพยานหลักฐานต่างๆ จะทำให้การวินิจฉัยนั้นถูก ต้องตรงความจริงมากยิ่งขึ้น

ในบรรดาข้อพิพาททั้งหลายที่คู่ความนำขึ้นสู่ศาลเพื่อร้องขอความยุติธรรมนั้น คดี แพ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินที่พิพาท ข้ออ้างของพยานอาจทำให้คู่ความถึงกับล้มละลาย ลื้นเนื้อ ประดาตัว ก็เป็นได้ ท่านองเดียวกับคดีอาญา สำพยานอาจทำให้จำเลยสูญเสียชีวิตหรือ อิสรภาพได้ สำพยานจึงมีความสำคัญเป็นหลักฐานบังคับให้เกิดค่าชี้ขาดของคดี ๆ ต้อง ตัดสินโดยอาศัยคำพยานในส่วนนี้เป็นหลักจะตัดสินชี้ขาดข้อเท็จจริงโดยไม่มีคำพยาน สนับสนุนไม่ได้ ดังนี้ สำพยานจึงต้องได้รับการกลั่นกรองอย่างละเอียดถี่ถ้วน

เหตุผลทางจิตวิทยา เป็นเหตุผลอันเป็นไปตามธรรมชาติของจิตมนุษย์ ทางจิตวิทยาถือว่าข้ออ้างของบุคคลยอมเกิดจากจิตของบุคคลเป็นสมุญฐานส่วนหนึ่งด้วย ดังนั้นคำพยานที่ให้การต่อศาลจะโดยการเล่าเหตุการณ์ที่ตนได้รู้ หรือได้เห็นมาในสภาพพัง พยานบางคนอาจเส่าตามความจริงที่ได้เห็นได้รู้ บางคนก็เส่ามิจากการความจริงต่อเติมเสริมแต่งขึ้นมาใหม่ซึ่งมูลเหตุที่เป็นเช่นนี้มาจากการ ด้วยเหตุนี้หากผู้ฟังไม่ว่าจะเป็นศาลมีห้องน้ำความใช้หลักจิตวิทยาประกอบการวินิจฉัยก็จะทราบได้ว่าข้ออ้างหรือค่ากล่าววนั้นตรงต่อความจริงหรือไม่

การซักถามก็คือ การถามค้านหรือถามดึงพยานปากให้ ทนายควรจะใช้จิตวิทยาเข้าช่วยจะทำให้ได้ผลดียิ่งขึ้น แต่การที่จะให้เกิดผลดีได้นั้นย่อมขึ้นอยู่กับตัวทนายความได้ให้ความสนใจศึกษาเล่าเรียนและมีความเขียวชาญเพียงใดเป็นเรื่องเฉพาะหน้าที่จะต้องอาศัยคุณสมบัติเฉพาะตัวเป็นเครื่องมือ ฉะนั้น คำพยานที่อ้างต่อศาล ทนายความพึงระลึกเสมอว่าจะต้องถูกฝ่ายตรงกันข้ามใช้หลักจิตวิทยาซักค้านหรือถามค้าน จึงต้องพยายามซึ่งชักซ้อมความเข้าใจกับพยานฝ่ายตนให้จงตี ด้วยการตั้งข้อสมมติว่าตนเป็นทนายฝ่ายตรงกันข้าม หากพยานเบิกความอย่างนี้จะซักค้านไปในที่เดียวกัน หากทำน้ำพยานบุคคลเข้าเบิกความในกรณีพยานที่ไม่ใช่ผู้เขียวชาญพึงระลึกถึง "หลัก 3 ต้อง" ดังนี้ (1) พยานนั้นต้องได้ยินด้วยหู ได้รู้ด้วยตา (2) พยานนั้นต้องเบิกความตามที่ได้รู้เห็นมา และ (3) พยานนั้นต้องไม่เบิกความขัดกับเหตุผลไม่ว่าสามัญ วิสามัญหรือเหตุผลทางจิตวิทยา หากทนายยึดหลักเช่นว่านี้แล้ว คดีนั้นก็ยากที่จะแพ้ เพราะศาสตร์ยอมใช้คุณพินิจอันเที่ยงธรรมในการซั่งน้ำหนักค่าพยานเสมอ

ตอนที่ 2 การถกถาน

ความหมายและเหตุผล

หลังจากคู่ความฝ่ายที่อ้างพยานบุคคลซักถามพยานเสร็จแล้วก็ถึงการถกถาน อีกประการหนึ่งเรียกว่า "การถกถาน" เช่น พยานโจทก์เข้ามีกความเมื่อทนายโจทก์ซักถาม เสร็จแล้ว ทนายจำเลยเป็นฝ่ายถกถานผู้นั้น การถกถานนี้ทนายฝ่ายตรงกันข้ามใช้ คำถกถานน้ำใจได้ การถกถานนี้เป็นข้อแตกต่างที่สำคัญระหว่างการซักถกถานกับการถกถาน เหตุที่กฎหมายไม่ห้ามใช้คำถกถานฯ เพราะเหตุว่าพยานที่ถูกถกถานนั้นเป็นพยานของคู่ความ ฝ่ายตรงกันข้าม โดยปกติทั่วไปพยานย่อมจะไม่ให้การเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายถกถาน แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าการถกถานจะใช้คำถกถานฯ แต่ถ้าการใช้คำถกถานนั้นจะเป็นเหตุให้ เสียความเป็นธรรม เช่น พยานที่เป็นเด็กหรือคนชรา การถกถานน่าจะทำให้หลงผิดหรือเข้าใจ ผิดคาดอาจเดือนพยานโดยอิสัยคำถกถานของคู่ความฝ่ายที่ถกถานให้พยานเข้าใจให้ถูกต้อง หรือจะห้ามมิให้ผู้ถกถานใช้คำถกถานนั้นก็ได้ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ดังนั้น ในทางปฏิบัติตอนใดจะถกถานด้วยคำถกถานน้ำใจไม่ ผู้ถกถานต้องพิจารณาความเหมาะสม และผลที่จะได้ประกอบด้วย หากใช้ว่าเมื่อกฎหมายไม่ห้ามการใช้คำถกถานน้ำใจใช้คำถกถานฯ ตลอดกระทั่งขาดเป้าหมายเป็นเหตุให้พยานรู้ความมุ่งหมายของผู้ถกถานแล้วที่ก็เสียงเปียง ป้ายคำตอบ เป็นผลเสียแก่คู่ของผู้ถกถานได้

ความมุ่งหมายของการถกถาน

การถกถานมีความสำคัญอย่างยิ่งในการถกถานของคู่ความฝ่ายตรงกันข้าม เนื่องจากในการซักถกถานหรือถกถานนี้ คู่ความฝ่ายที่ถกถานมีโอกาสจะจับผิด หรือจับโกหก หรือพิรุธถ่างๆ ของพยานเพื่อท้าถายความน่าเชื่อถือของพยานปากนั้นในภายดาวของคดีได้ เช่นว่าพยานไม่รู้ความจริงในเรื่องนั้นหรือรู้แต่คิดเดื่อน หรือความเห็นของพยานไม่ สมเหตุสมผล เหตุที่มีการค้นคว้ากันมาแล้วในวงการกระบวนการยุติธรรม วิธีค้นหาความ จริงจากพยานบุคคลได้ดีที่สุดนั้นได้แก่การถกถานนี้เอง โดยทนายความฝ่ายตรงกันข้าม ต้องหลอกพยานด้วยคำถกถานแบบต่างๆ ถ้าเป็นเรื่องเท็จในที่สุดจะปรากฏว่าการมีกความ

ตอบค่าตามค้านจะขัดกันเอง หรือขัดกับค่าเบิกความที่พยานได้ให้ไว้ก่อนหน้านั้น ในคดีอาญาเพียงแต่ทนายจำเลยสามารถทำให้ศาลมองใจหรือมองด้วยในความถูกต้องของค่าเบิกความของพยานโจทก์ได้ก็เป็นการเพียงพอเพื่อประโภชน์ในเชิงคดี ทั้งนี้ เพราะศาลมจะยกประโภชน์แห่งความสงบให้เป็นคุณแก่จำเลย นั้นคือการยกฟ้องโจทก์ ปล่อยจำเลยพ้นข้อหาไป (ป.ว.อาญา มาตรา 227 วรรคสอง) เมื่อผู้เสียหายกล่าวเช่นนี้ นักศึกษาบางท่านอาจมองด้วยว่าการค้านจะต่อแสดงให้ศาลมเห็นความจริงเสมอไปหรือ ค่าตอบคดจะต้องมากกว่าไม่แน่เสมอไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถตลอดจนศักดิ์ปะในการค้านของทนายฝ่ายตรงกันข้าม บางคดีความค้านแก่มาก บางคดีไม่ได้เรื่องร้าว เช่น ตามอกประเดิล ตามไม่มีเป้าหมายหรือค่าตามไม่สูงเพื่อเป็นลักษณะส่วนตัวที่แตกต่างกันของแต่ละคด หากกฎหมายแห่งนั้นด้วยตัวไม่ได้ นักกฎหมายอาจไม่ต้องสังเกตว่าหมายมีมีหรือไม่ ดูได้จากการค้าน แสดงว่าการค้านเป็นศักดิ์ปะปั่งบognถึงความสามารถของทนายความดูตั้งการท้าค้าพิพาทฯ เป็นการแสดงออกชี้ฟื้นของผู้พิพาทฯ ดุจกัน

สรุปในเบื้องต้น การค้านพยานมีความมุ่งหมายที่สำคัญ 2 ประการ (ก) เพื่อท้าลายน้ำหนักค่าพยานที่ได้ตอบค่าตามของคู่ความฝ่ายที่อ้างพยานไปแล้ว (ข) เพื่อให้พยานเบิกความข้อใดข้อหนึ่งเป็นประโภชน์แก่ฝ่ายค้าน

(ก) เพื่อท้าลายน้ำหนักค่าพยานที่ได้ตอบค่าตามของคู่ความฝ่ายที่อ้างพยานไปแล้ว การค้านตามหัวข้อนี้มี 2 วิธี คือ

วิธีที่ 1 ค้านด้านเพื่อให้ถ้อยคำของพยานแตกต่างกับพยานคนอื่นๆ

การทำลายน้ำหนักพยานโดยวิธีนี้จะใช้ต่อเมื่อพยานรู้เห็นเหตุการณ์อย่างเดียวกันมากกว่าหนึ่งคนขึ้นไปซึ่งเรียกว่า “พยานคู่” วิธีนี้ผู้คิดจะต้องค้านพยานคู่ที่คู่ความฝ่ายที่อ้างนำเข้าสืบคดแรกให้ละเอียดไว้เพื่อจะได้ถามค้านพยานคู่ที่จะนำเข้าสืบคดต่อไปให้ศาลเห็นความแตกต่างกัน การที่จะค้านให้ได้ถ้อยคำของพยานแตกต่างกันกับพยานคนอื่นๆ ผู้คิดจะต้องรอบรู้ว่าข้อความใดเป็นสาระสำคัญหรือเพียงพอความ การค้านคงถูกเฉพาะที่เป็นสาระสำคัญ ส่วนที่เป็นเพียงความไม่จำเป็นต้องถูก เพราะเป็นธรรมดายังคนปกติยากที่จะรู้หรือสังเกตจดจำให้ละเอียดเหมือนๆ กันได้ หากพยานสามารถจดจำรายละเอียดได้เหมือนกันหมดยอมเป็นพิรุชไม่น่าเชื่อ น่าจะเป็นเรื่องที่ซักซ้อมกันมา ก่อน ในเรื่องความน่าเชื่อถือเกี่ยวกับพยานบุคคลนี้นักจิตวิทยาชาวเยอรมัน ชื่อนายวิลเดิม สเตอร์น ได้ทำการทดลองในเรื่องนี้โดยให้ชายแปลกด้นผู้หนึ่งเดินเข้ามาในห้องเรียนที่ผู้ทดสอบ

กำลังสอนอยู่ ชายคนนั้นได้ขออนุญาตผู้สอนเพื่อค้นหาหนังสือซึ่งอยู่ใน ตู้หนังสือในห้องเรียนนั้น ผู้ที่ดูของอนุญาตแล้วก็สอนต่อไป เมื่อค้นหาและอ่านหนังสือในห้องเรียนนั้นแล้ว พักหนึ่ง ชายคนนั้นก็เดินออกจากห้องไปโดยน่าເอาจานหนังสือติดมือไปด้วยเล่มหนึ่ง ประเด็นสำคัญในการทดลองครั้งนี้คือการพิสูจน์ว่าในหมู่นักศึกษาที่กำลังเรียนอยู่นั้นมีผู้ใดเห็นชายแปลกรห้ามผู้นั้นมาหนังสือออกไปจากห้องเรียนบ้าง ทั้งๆ ที่มีข้อบังคับของทางการมหาวิทยาลัยว่า ห้ามนำหนังสือของมหาวิทยาลัยออกห้องเรียนเป็นอันขาด หลังจากนั้นอีกหนึ่งสัปดาห์ นายวิลเลียม จึงให้นักศึกษาที่เข้าเรียนในวันดังกล่าวตอบคำถามดังๆ ที่ตั้งไว้ ปรากฏว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ตอบคำถามเกี่ยวกับชายแปลกรห้ามนักศึกษาเคลื่อนจากความจริง โดยเฉพาะคำถามที่ว่า “หนังสือที่ชายแปลกรห้ามผู้นั้นอ่านไปไหน ?” มีนักศึกษาไม่กี่คนตอบถูกต้อง ส่วนใหญ่ตอบว่าชายผู้นั้นกับหนังสือเล่มนั้นไว้บนชั้นในตู้ตามเดิมแล้ว (รายละเอียดโปรดศึกษาจากคำบรรยาย “ຄอลัมพ์พยานบุคคล” โดย ก.ราชนิกร กรวยวิเชียร หน้า 25-26)

ที่กล่าวมานี้พอกจะเป็นตัวอย่างชี้ให้เห็นว่าค่าตอบที่ได้จากหลาย คนตรงกันหมดนั้น อาจจะคลาดเคลื่อนไม่ตรงกับความจริงเสมอไปก็ได้

ธธที่ 2 ภาระค้านเพื่อแสดงให้เห็นว่า ถ้อยคำของพยานที่ตอบคำถามของคู่ความฝ่ายที่อ้างพยานไปแล้วนั้นขัดต่อเหตุผลที่ควรรับฟังได้

การถามค้านวิธีนี้นิยมใช้กับ “พยานเดียว” คือพยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์โดย亲身ผู้เดียว เหตุที่ต้องใช้วิธีนี้เพราะว่ามีพยานรู้เห็น亲身เดียว “ไม่มีทางจะสามารถเปรียบเทียบความแตกต่างกับใครได้ ดังนั้นจึงต้องใช้วิธีให้พยานเบิกความขัดต่อเหตุผลไม่ว่าเหตุผลสามัญวิสามัญ เหตุผลทางจิตวิทยา ฯลฯ เป็นต้น ตัวอย่าง เช่น เหตุเกิดในเวลากลางคืนข้างธรรมไม่มีแสงสว่างใดๆ พยานไม่เคยรู้จักจำเลยมาก่อนไม่น่าจะจำคนร้ายได้ หรือถ้าพยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์ทำร้ายร่างกายให้ขัดกับลักษณะบาดแผลที่ผู้เสียหายได้รับตามรายงานขั้นสุดท้ายแพทย์ เพื่อแสดงว่าพยานไม่ได้รู้เห็นจริง เป็นต้น

(ช) เพื่อให้พยานเบิกความข้อใดข้อนึงเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายค้าน

โดยเหตุที่ฝ่ายใดอ้างพยานมาเบิกความในศาล ฝ่ายที่อ้างพยานย่อมเลือกเสนอพยานที่จะเบิกความเป็นประโยชน์แก่ตน มิฉะนั้นคงไม่เสนอบุคคลนั้นๆ มาเป็นพยาน ดังเช่นโจทก์ยื่นไม้ส尽头พยานที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อตัวโจทก์เอง เป็นต้น ตรงกันข้ามโจทก์ย่อมเลือกสรรพยานบุคคลที่ดีที่สุดเสนอต่อศาลและพยานของโจทก์ยื่นจะเบิกความให้เป็น

ประโยชน์แก่โจทก์ จะหวังให้มาเป็นความเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตรงกันข้าม คือจำเลย ย้อน หวังได้น้อยมาก เว้นแต่จะเป็นพยานคนกลางจริงๆ หรือผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น เพราะฉะนั้น ฝ่ายตรงกันข้ามกับพยานต้องถูกค้านเพื่อประโยชน์ของฝ่ายตน อนึ่ง มีข้อพิจารณ์ในกรณี คดีอาญา ฝ่ายโจทก์อ้างผู้เสียหายเป็นพยานและฟ้าสิบ เมื่อผู้เสียหายได้ตอบคำถellung ของโจทก์แล้ว ฝ่ายจำเลยควรถูกค้านไว้ในกรณีจะต้องถูก ถ้าไม่จำเป็นจริงๆ ไม่ควรเลื่อนนัด การถูกค้าน เพราะถ้าหากผู้เสียหายไม่มาศาล เช่น หลบหนี ตัวอย่าง เช่น ศาลสืบผู้เสียหาย ได้เพียงตอบคำถellung ของโจทก์เสร็จเป็นเวลา 16 นาที กานายจำเลยขอเลื่อน ครั้นถึงวันนัด และนัดต่อๆ มา ผู้เสียหายไม่มาศาลจนศาลมีกำหนดออกหมายจับ และถึงตัดพยานปากผู้เสียหาย จำเลยไม่มีโอกาสถูกค้าน กรณีอาจเป็นผลเสียแก่ฝ่ายจำเลยได้ หากโจทก์สั่งค่าให้การชี้ สอนส่วนของผู้เสียหาย ค่าเบิกความของพนักงานสอบสวนประกอบค่าเบิกความของ ผู้เสียหายตอนตอบคำถellung ของโจทก์ คาดวันพึ่งค่าเบิกความของผู้เสียหายได้ (ฎ. 1189/2523)

หลักเกณฑ์ในการถูกค้าน

การถูกค้านพยานมีลักษณะที่นองเดียว กับการถูกค้านพยานชั้นต้นทั้งหลาย คือ หากหลักเกณฑ์แน่นอนโดยตัวไม่ได้ ทั้งกฎหมายไม่ได้กำหนดแบบที่จะต้องถูกค้านถ้าตับ แต่ประการใด แต่ถ้ายังไร์ก็ตามถึงแม้ว่ากฎหมายไม่ได้กำหนดแบบในเรื่องนี้ไว้ก็อาจนำวิธี ปฏิบัติมาใช้เป็นหลักเกณฑ์กันว่างๆ ได้ดังนี้

1) ถ้าค่าเบิกความของพยานที่ตอบคำถellung ชั้นต้นในประเด็นข้อใดไม่เป็นประโยชน์ แก่คดีของคู่ความฝ่ายที่อ้างมา ไม่ควรถูกค้านในประเด็นนั้น

- 2) ถูกค้านโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้พยานตอบ
- 3) พยานให้การมีพิรุษข้อใด ควรถูกค้านให้ระเอียดในข้อนั้น
- 4) ไม่ควรถูกค้านถ้าตับเหตุการณ์
- 5) ใช้คำถellung ลักษณะของพยาน
- 6) ถ้าเป็นพยานคู่ ถูกค้านพยานปากแรกให้ระเอียด

1) ถ้าค่าเบิกความของพยานที่ตอบคำถellung ชั้นต้นในประเด็นข้อใดไม่เป็น ประโยชน์แก่คดีของคู่ความฝ่ายที่อ้างมา ไม่ควรถูกค้านในประเด็นนั้น

โดยที่การถูกค้านมีความมุ่งหมายที่จะทำลายน้ำหนักคำพยานที่เบิกความไว้ เมื่อ คำพยานนั้นไม่เป็นประโยชน์แก่คดีของฝ่ายผู้อ้างพยาน ก็ไม่มีอะไรที่จะต้องทำลาย เพราะ

ถ้าถ้ามีความต้องการให้พยานกลับค่าเบิกความเป็นผลเสียแก่คดีผู้ถูกดำเนินคดี เช่น พยานโจทก์เบิกความว่าบินอยู่บนกรุงสูงสุดกว่า 2 เมตรแล้วเห็นจำเลยนี้ลักทรัพย์เงินได้ถุงหนึ่ง ผู้เสียหาย ดังนี้ ค่าเบิกความเช่นนี้ยอมไม่เป็นประ予以ชันแก่โจทก์ เพราะค่าเบิกความของพยานโจทก์ไม่สมเหตุสมผล หรือข้อต่อเหตุผลที่คุณปักดิบสูงไม่เกิน 2 เมตรจะมองเห็นเหตุการณ์ได้ถุงหนึ่งได้ ดังนี้ ฝ่ายจำเลยก็ไม่ใช่ต้องถูกดำเนินคดีไปจากกลับเป็นผลเสียหายแก่ฝ่ายตนเองก็ได้ เช่น สมมติถูกดำเนินคดีว่า "ที่พยานตอบโจทก์ไปว่าบินอยู่บนกรุงสูงกว่า 2 เมตร แล้วเห็นจำเลยลักทรัพย์เงินได้ถุงหนึ่ง รับอิฐสูงสุดเป็นรัวสร้างใหม่ใช่ไหม ?" พยานอาจตอบว่าเป็นรัวสร้างใหม่แต่ที่พยานบินอยู่ อิฐสูงสุดก้อนหนึ่งแตกหักดูเป็นรูให้ พยานมองผ่านเข้าไปจึงเห็นจำเลยขโมยเอาทรัพย์เงินได้" ดังนี้ เป็นการถูกฟ้องเรื่องเข้าด้วยกัน

2) ต้องถูกโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้พยานตอบ

กรณีนี้ผู้ถูกดำเนินคดีต้องรู้ความประสารของตนว่าต้องการถูกถามเพื่อให้ได้ถูกตอบตามความต้องการนั้น การถามโดยปราศจากจุดมุ่งหมาย นอกจ่ากจะทำให้เสียเวลาในการพิจารณาคดี ยังอาจก่อให้เกิดผลเสียหายแก่ฝ่ายตนเองได้

3) พยานมีพิรุธในข้อใด ควรถูกให้ละเอียดในข้อนั้น

กรณีนี้ผู้ถูกดำเนินคดีพยายามอ่านพยานฝ่ายตรงกันข้ามให้ฟังว่าเป็นพยานเท็จหรือไม่ซึ่งเป็นเรื่องพิจารณาไม่ยาก การที่พยานเบิกความเสียงสั่น มือสั่น มีไห้หมาบความว่าจะเป็นพยานเท็จเสมอไปก็หาไม่ อาการ震นั้นอาจเกิดจากความประหม่าก็ได้ จะอาศัยอาการกริยาของพยานเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ต้องอาศัยหลักความจริงที่ว่าการที่บุคคลอ้างว่าตนได้รู้ได้เห็นอย่างไรบ้างนั้นยอมอ้างได้ง่าย แต่จะให้เหตุผลประกอบเพื่อแสดงว่ารู้เห็นเหตุการณ์จริงนั้นเป็นของยาก ถ้าไม่รู้จริงแม้ซักข้อมูลมาก่อนยังไงไว ถ้าผู้ถูกดำเนินคดีให้ละเอียดแล้วในที่สุดจะขัดกันเองหรือข้อต่อเหตุผลอย่างเดียวได้ชัด เพราะการอ้างข้อเท็จจริงในสิ่งที่คนไม่ได้รู้เห็นจริงนั้นเป็นการยกที่จะกล่าวให้สมเหตุผลสองคดีของกลุ่มกันก็ได้ ถ้าขณะพยานเท็จนั้นอาจจะแบ่งออกได้หลายประเภท เช่น พยานเท็จที่ฉลาด ที่โง มีความรู้ ไม่มีความรู้ ทำทางปักษ์ ทำทางพิรุธ ที่กลัว ที่ขลาด บางคนเป็นพยานเท็จโดยสิ้นเชิง บางคนเท็จเฉพาะบางตอนตกเติมเสริมแต่ ประเภทที่ยานออกได้ง่าย เช่น พยานเท็จที่โง ไม่มีความรู้ กริยาทำทางมีพิรุธ ฯลฯ เป็นต้น ประเภทพยานเท็จแต่ฉลาด กริยาทำทางปักษ์ ประเภทนี้อ่านออกยาก ถ้าสามารถจับได้ว่าเป็นพยานเท็จ การถูกดำเนินคดีของรู้เท็จชั้นเชิงและ

เลือกใช้คำว่า “พยาน” และจะต้องพยามจับจุดนักพร่องของพยานให้ได้ โดยทั่วไปพยาน เห็นมักจะเครียดตัวที่จะตอบค่าความเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาแล้ว ดังนั้นถ้าค่าตอบค่า ความค้านค้อนใจคล่องแคล่วและคงว่าเตรียมตัวมา ถ้าถูกถามในข้อที่ไม่ได้ซักซ้อมมา ก็รีบ ห้าหานมีพิรุธ เช่น หันมองหาหน้าความฝ่ายตน หรือนึกหาราคาตอบอยู่นานๆ ตอบตะทุก ตะกักหรืออ้อมๆ แย้มๆ ป้ายเบียงหึ่งค่าตอบก็ไม่สมเหตุผล เมื่อพบเช่นนี้ต้องพยายามตาม ค้านในข้อบกพร่องของพยานให้ละเอียด เช่น พยานโจทก์เบิกความว่า รู้เห็นเหตุการณ์ เพราะขณะเกิดเหตุเป็นคืนเดือน hairy

พนักงานเจ้าเลย : “พยานอยู่ห่างจากที่เกิดเหตุลักษณะไร?”

พยาน : “สี่ร้อยเมตรเศษ”

พนักงานเจ้าเลย : “ห่างขนาดนั้นพยานบังมองเห็นเหตุการณ์ได้ชัดเจนหรือ ?”

พยาน : “พระจันทร์อยู่ใกล้กว่าตั้งใจชน มองยังเห็นชัดเจย”

ในการตั้งกล่าวนี้ นักศึกษาเชื่อหรือไม่ว่าพยานได้เห็นเหตุการณ์โดยแท้จริง หรือ ในคติอาญาเรื่องหนึ่ง แม่ยายของเจ้าเลยมาเบิกความช่วยเจ้าเลยในประเด็นที่ว่าขณะเกิดเหตุ เจ้าเลยไม่ได้อยู่ในที่เกิดเหตุ

พนักงานอัยการโจทก์ : “พยานเป็นแม่ยายของเจ้าเลย ทำไม่จึงรู้เห็นว่าเจ้าเลยอยู่ บ้านตลอดคืน พยานไม่ได้ไปไหนเลย พยานนอนห้องเดียวกับเจ้าเลยหรือ ?”

พยาน : “เรื่องเป็นห้องโล่งๆ ไม่มีฝ่ากัน”

โจทก์ : “ที่บ้านพยานมีมุ้งกางนอนหรือเปล่า ?”

พยาน : “มี”

โจทก์ : “พยานนอนมุ้งเดียวกับเจ้าเลยหรือ ?”

พยาน : (หน้างอ) “มือถ่างที่ไหน แม่ยายจะนอนมุ้งเดียวกับถูกเทย”

โจทก์ : “นอนคนละมุ้ง ทำไม่จึงเห็นว่าเจ้าเลยอยู่บ้านตลอดคืน”

พยาน : “คืนนั้นไม่ได้กางมุ้ง”

โจทก์ : “ทำไม่ล่ะ ?”

พยานตอบอย่างร้าคาญๆ ว่า : “ถ้ากาง ก็มองไม่เห็นดี”

“โภวิน” “ดุลพิน” ปีที่ 9, เล่ม 2, ถุມภาพันธ์ 2505, หน้า 178

4) ไม่ควรตามตามล้าดับเหตุการณ์

หมายความว่าใช้คำตามสัมภันห์ไป เช่น ตามเหตุการณ์ตอนดันแล้วถ้ามีตอนปลายแล้วย้อนมาถามตอนดันอีก การถามเช่นนี้อาจทำให้พยานงง นึกถึงข้อความที่ซักข้อมภันห์ไม่ทัน อาจทำให้สามารถจับเท็จพยานได้

5) ใช้คำตามลักษณะพยาน

ต้องใช้คำตามให้เหมาะสมแก่บุคคลที่คือของพยาน เช่น พยานชอบอยู่หรืออยู่อาศัยที่ต้องยกย่อว่าพยานเป็นคนดีสามารถจับเหตุการณ์ได้ดี ฯลฯ แล้วใช้คำตามลักษณะนี้สั่งของพยานดังกล่าว

6) ถ้าเป็นพยานคู่ ต้องถามพยานปากแรกให้ละเอียด

ควรจะจ่าคำตามและค่าตอบของพยานไว้ เพื่อจะได้ถามค้านพยานคู่ปากต่อไปให้ขัดกันในสาระสำคัญ และเตรียมไว้เพื่อประโยชน์ในการที่จะแฉลงปีกคดีหรืออ้างอิงในชั้นศาลสูงต่อไป

การถามค้านพยานผู้เชี่ยวชาญ

บางคดีคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจจะอ้างผู้เชี่ยวชาญเป็นพยาน ค่าเบิกความของพยาน ปากโดยขัดแย้งกับค่าเบิกความของพยานผู้เชี่ยวชาญและทนายความไม่สามารถซักค้านค้าพยานผู้เชี่ยวชาญให้แตกได้ ศาลมีแนวโน้มจะเชื่อค้าพยานผู้เชี่ยวชาญ เนื่องจากมีผู้เชี่ยวชาญน้อย หัวบรรดาผู้เชี่ยวชาญก็ต้องการที่จะแสดงตนหนาแน่นมาก ไม่ใช่สันทัดในการนี้ ที่พิพากษาเกี่ยวกับเทคโนโลยี ทางสารเคมี การตรวจสอบลายมือ ตรวจเดือด ตรวจตีอินแอ ฯลฯ เป็นต้น ดังนั้นการถามพยานผู้เชี่ยวชาญไม่ค่อยปรากฏในสำนวนคดี ถูกเหมือนว่าถ้าผู้เชี่ยวชาญเบิกความว่าอย่างไร ก็จะเชื่อกันไปอย่างนั้น ลักษณะคล้ายกับว่าผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตัดสินคดีคนเดียว ถ้าผู้เชี่ยวชาญมีธรรมอยู่ในใจยอมไม่เกิดปัญหาแต่ถ้าผู้เชี่ยวชาญปราศจากหรือออดตับปะ ย่อมจะเป็นภัยต่อกระบวนการยุติธรรมได้ ดังนั้น เมื่อผู้เชี่ยวชาญเบิกความแม้ผู้ว่าความมิใช้ผู้เชี่ยวชาญ อย่าเพิ่งเสียขวัญตัวนติดนไปก่อนไว้ ต้องมีนานาหารความรู้ในเรื่องนั้นๆ หัวบรรดาเชี่ยวชาญและความเป็นจริงดำเนินการซักค้านทำลายน้ำหนักค้าพยานของผู้เชี่ยวชาญให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้หากมีความเชื่อมั่นในความสุจริตของลูกค้า

โดยทั่วไปค้าพยานปากโดยขัดกับค่าเบิกความของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งถือว่าเป็นเหตุผลวิสามัญแล้วก็อ่าวค่าเบิกความของผู้เชี่ยวชาญมีน้ำหนักมากกว่าแต่มิได้หมายความว่าต้อง

เป็นเช่นนั้นแน่นอนเสมอไปก็หาไม่ หากแต่ว่าทนายความสามารถพิสูจน์ได้ว่าเหตุผลของผู้เชี่ยวชาญนั้นรับฟังไม่ได้ เพราะขัดต่อเหตุผลสามัญ อาจอาจจะไม่เชื่อถือคำเปิดความของผู้เชี่ยวชาญก็ยอมได้ การพิสูจน์ของทนายก็ือการถกเถียงค้านพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นเอง

แนวทางการถกเถียงค้านพยานผู้เชี่ยวชาญ

- (1) ถกถึงความรู้
- (2) ถกถึงความสามารถ
- (3) ถกถึงการเปรียบเทียบ

1) ถกถึงความรู้ หมายถึงสถาบันการศึกษาที่ผู้เชี่ยวชาญสำเร็จมา ระยะเวลาศึกษาเล่าเรียน ประสบการณ์ของผู้เชี่ยวชาญ จริงอยู่ประกาศนียบัตรหรือปริญญาบัตรมีได้ ดีกว่าปัจจุบันความสามารถในการพิสูจน์ก็ตาม แต่ค่านิยมของสังคมไทยปัจจุบันยังค่านิยม อันว่าประกาศนียบัตรหรือปริญญาบัตรเป็นเครื่องประกอบความสามารถ ก่อให้เกิดความเชื่อถืออย่างด้วยเห็นอกัน

2) ถกถึงความสามารถ หมายถึงว่าได้ผ่านงานพิสูจน์ข้อเท็จจริงในเรื่องนั้นๆ มา กันอย่างเพียงใด เชี่ยวชาญนาคไหน ถือเอาประสบการณ์ จำนวนหรือปริมาณงานที่ได้ทำ เป็นข้อพิสูจน์และผลงานปฏิบัติถูกต้องมากน้อยเพียงใด ทนายความควรค้นคว้าศึกษาผลงานของผู้เชี่ยวชาญนั้น ๆ นำมาเป็นแนวทางถกเถียงค้าน

3) ถกถึงการเปรียบเทียบ หมายถึงกรณีต่างๆ ที่คล้ายๆ กัน หรือใกล้เคียงกัน เช่น การพิสูจน์ลายมือชื่อ หากผู้เขียนมีจิตใจปกติไม่ป่วยเจ็บจะแตกต่างกับกรณีจิตใจไม่อยู่ ในการจะปกติมากน้อยเพียงใด ในกรณีถกเถียงค้านพยานผู้เชี่ยวชาญนี้ ศาลจะเปิดโอกาสให้ถก นำเสนอถึงกันระหว่างทนายความน้ำที่แยกยลล์มีชั้นเชิง อาจทำให้ค้าเปิดความตوبถกเถียงค้าน นั้นขัดกับรายงาน ค้าเปิดความที่ทนายความฝ่ายที่อ้างพยานผู้เชี่ยวชาญซักถามมาแล้วยอม เป็นได้ ซึ่งทำให้น้ำหนักค้าพยานลดลงได้ดูจะกัน

ทางปฏิบัติ ถูกความฝ่ายใดอ้างผู้เชี่ยวชาญมาเปิดความ ฝ่ายประปักษ์ก็จะอ้างผู้ เชี่ยวชาญมาหานองเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อเบรียบเทียบค้าพยานผู้เชี่ยวชาญทั้งสองฝ่ายว่าศาลม สมควรจะเชื่อถือฝ่ายใด เป็นต้น ตัวอย่างเบรียบเทียบการถกเถียงค้านแพทบยผู้ตรวจชันสูตร บาดแผลผู้เสียหาย ซึ่งพนักงานอัยการนำเข้าสืบถึงบาดแผลและส่งรายงานการชันสูตรบาด แผลต่อศาลในคดีฟ้องจำเลยฐานกระทำชำเราทางทวารหนักผู้เสียหายโดยมีบาดแผลที่ขอบ ทวารด้านนอกของผู้เสียหาย ทนายจำเลยได้ถกเถียงค้านพยานซึ่งเป็นแพทบย ดังนี้

1. ถ้าม : คุณหมอครับ คนที่ห้องผู้มากثุ่มไม่ได้ถ่ายอุจจาระหลายๆ วัน อุจจาระเป็นตัวมากใช้ไหมครับ ?

ตอบ : ใช่ครับ

2. ถ้าม : การแข็งตัวของอุจจาระที่แข็งมากๆ นั้น เวลาถ่ายจะต้องใช้กำลังเป่งผละ อาจจะทำให้เกิดเป็นบาดแผลที่ขอนทวารได้เหมือนกันใช่ไหมครับ ?

ตอบ : ใช่

3. ถ้าม : น้ำดีแต่ที่ขอนทวารซึ่งเกิดจากอุจจาระแข็งตัวมากๆ ตามที่คุณหมอ เป็นกความแล้วว่าอาจทำให้เกิดขึ้นแก่ขอนทวารได้นั้น ลักษณะบาดแผลก็คงมีลักษณะเช่นเดียวกับบาดแผลที่ขอนทวารของผู้เสียหายที่คุณหมอได้ตรวจชันสูตรไว้ใช่ไหมครับ ?

ตอบ : ครับ ถ้าเป็นบาดแผลที่เกิดจากอุจจาระแข็งตัวมากๆ บาดแผลก็อาจมีลักษณะบาดแผลที่ขอนทวารของผู้เสียหายได้เหมือนกัน

4. ถ้าม : ถ้าเช่นนั้นบาดแผลที่ขอนทวารของผู้เสียหายที่คุณหมอได้ตรวจไว้ก็ไม่สามารถทราบได้ว่าเป็นบาดแผลที่เกิดจากอุจจาระแข็งตัวหรือเกิดจากการถูกช้ำเรา เพราะ คุณหมอไม่ได้เห็นในขณะผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บใช่ไหมครับ ?

ตอบ : ใช่ครับ

คำตอบของแพทย์ซึ่งเป็นพยานในคดีนี้เกี่ยวกับลักษณะของบาดแผลของผู้เสียหาย อาจทำให้เกิดความสงสัยขึ้นได้ว่า บาดแผลที่ขอนทวารของผู้เสียหายเป็นบาดแผลที่เกิดจากภัยมีนกระทำการช้ำเราใช่หรือไม่ ซึ่งถ้าพยานหลักฐานอื่นไม่มีน้ำหนักด้วยแล้ว ก็จะยิ่งเป็นเหตุสนับสนุนให้ไม่พอฟังลงโทษจำเลย เพราะพยานซึ่งเป็นแพทย์เองก็ไม่แน่ใจเสียแล้ว ดังนี้ เป็นคัน ศึกษารายละเอียดเพิ่มเติม "ค้ายันวยวิชาการว่าความ" โดย อ.โซธิ เศวตรุนทร์ ม.รามคำแหง พ.ศ.2511 หน้า 253-254)

ตอนที่ 3 การถกเถียง

ความหมาย

"การถกเถียง" คือ การถกเถียงของคนสองฝ่ายที่อ้างพยานเป็นผู้ถก ภายหลัง จากถูกความฝ่ายตรงกันข้ามถกตามค้านแล้ว การถกเถียงนี้เป็นการถกเถียงสุดท้ายที่กฎหมาย เปิดโอกาสให้ถูกความฝ่ายที่อ้างพยานมาชักถามพยานอีกครั้งหนึ่ง

ความมุ่งหมายของการถกเถียง

เพื่อให้พยานอธิบายค่าตอบที่ได้ตอบผู้ถกตามค้านไปแล้วให้ได้ความกระซางชัดชื่น หรือเมื่อพยานตอบค่าถกตามค้านไปบังไม่ถึกระและความเนื้อจากถูกความค้านไม่ประสมต์จะให้ ตอบต่อไป ถูกความฝ่ายที่อ้างพยานมาก็อาจถกตามดึงเพื่อให้พยานได้เบิกความในข้อนั้นๆ ให้ ถึกระและความด้วย หรือเมื่อพยานตอบค่าถกตามชั้นลักษณะพยานเบิกความไว้อย่างหนึ่ง พอก ถูกความค้านกลับเบิกความเป็นอีกอย่างหนึ่ง จึงต้องถกตามดึงเพื่อให้พยานเดือกดูว่าจะเบิก ความอย่างไรแน่ ทั้งนี้ถ้าไม่ถกตามดึงโดยบสอยคงใช้จะทำให้เกิดความเสียหายแก่คดีของฝ่าย ที่อ้างพยานมาได้ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นโดยพยานตอบค่าถกตามค้านไปโดยเข้าใจผิด หลงผิดกีตม

การใช้ค่าถกเถียง

ในการถกเถียงกฎหมายห้ามถูกความฝ่ายที่อ้างพยานมาใช้ค่าถกตามฟ้าห้ามลงเดียวกับ การชักถาม (ป.ร.พ. มาตรา 118 วรรคแรก) โดยจะต้องให้พยานยืนยันเองตอบเอง ทั้งนี้ โดยเหตุผลว่าเป็นการถกเถียงของฝ่ายที่อ้างพยานมา พยานบ่อนจะเบิกความเป็นประไชน์ แก่ฝ่ายที่อ้างมา หากให้ใช้ค่าถกตามฟ้าแนะนำค่าตอบแก่พยานแล้วย้อนเสียความเป็นธรรม เหตุผลเช่นเดียวกับการห้ามใช้ค่าถกตามฟ้าในการชักถามพยานดูถูกกัน นอกจากนี้ในการถก ถกฝ่ายจะใช้ค่าถกตามในเรื่องอื่นนอกจากเรื่องที่พยานได้ตอบค่าถกตามค้านไปได้ ทั้งนี้หมาย รวมไปถึงเหตุผลอันเกี่ยวกับ ค่าพยานที่เบิกความตอบค่าถกตามค้านไปแล้วด้วย เช่น เมื่อ ฝ่ายค้านได้ถกตามค้านพยานของโจทก์เสร็จแล้ว โจทก์จะถกตามถึงเรื่องที่พยานเคยรู้จักกับเจ้าของ มา ก่อนเกิดเหตุหรือไม่ หรือจะถกตามรับพยานของโจทก์เคยมีเรื่องโทรศัพท์กับเจ้าของบ้างหรือ

ไม่ตั้งนี้ถ้าไม่ได้ เพราะไม่ใช่ค่าถูกดึงเนื่องจากไม่ใช่เป็นค่าถูกที่เกิดจากการตอบค่าถูกค้านไว้ แต่ถ้าคุณอีกฝ่ายหนึ่งได้ค่าถูกค้านไว้ได้ความว่าพยานกันเข้าเลยเคยมีสาเหตุโกรธเคืองกันมาก่อนเกิดเหตุ ผู้ถูกดึงอาจถูกดึงได้ว่า เคยมีสาเหตุโกรธเคืองกันเรื่องอะไร เมื่อไร ขณะนี้ยังโกรธเคืองกันอยู่หรือไม่ ดังนี้ เป็นต้น⁷ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าในกรณีไม่มีการถูกค้านบ่อมไม่มีการถูกดึงหรือแม้จะมีการถูกค้าน แต่ถ้าคุณอีกฝ่ายที่ถูกพยานนั้นเห็นว่าไม่มีกรณีที่จะให้พยานบ่นขันให้แน่นอนว่าจะเบิกความอย่างไรก็ไม่จำเป็นต้องมีการถูกดึงเช่นว่านี้ก็ได้

หลักเกณฑ์ในการใช้ค่าถูกดึง

เรื่องนี้ไม่มีหลักเกณฑ์แนนอนตายตัว กฎหมายก็ไม่กำหนดแบบปฏิบัติ เป็นเพราะการใช้ค่าถูกดึงแก่พยานคนหนึ่งอาจได้ผล แต่เมื่อนำไปใช้กับพยานคนอื่นๆ อาจไม่ได้ผลเสียก็เป็นได้ด้วยหลายสาเหตุ เช่น ลักษณะของพยาน เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามคงมีหลักทั่วๆ ไปที่นักกฎหมายได้รับจากประสบการณ์ในทางปฏิบัติ ดังนี้ คือ

- 1) ต้องทบทวนให้พยานระบุถึงค่าตอบของพยานที่ได้ตอบค่าถูกค้านไว้เสียก่อน
- 2) ถูกดึงเท่าที่เข้าเป็นจริงๆ
- 3) ต้องควบคุมจิตใจของตนเองและพยาน
- 4) ต้องเอาใจใส่ต่อค่าถูกดึงและค่าตอบของพยานระหว่างตอบค่าถูกค้าน
- 5) ต้องมีความรู้และคาดคิดถึงเหตุผลเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ตามหลักความจริงได้โดยถูกต้อง

1) ต้องทบทวนให้พยานระบุถึงค่าตอบของพยานที่ได้ตอบค่าถูกค้านไว้เสียก่อน

เหตุที่ต้องทบทวนค่าถูกดึงเนื่องมาจากกรณีดึงเป็นการถูกดึงจากกรณีที่พยานได้ตอบค่าถูกค้านจนแล้ว พยานอาจจะเข้าไม่ได้แล้วว่าได้ตอบค่าถูกค้านไปอย่างไร โดยเฉพาะกรณีที่ฝ่ายค้านได้ถูกค้านพยานนานๆ บางครั้นใช้เวลาถูกค้านพยานปากเดียวถึง 2-3 วัน เป็นการเหลือวิสัยที่พยานจะเข้าค่าตอบซึ่งได้ตอบไปแล้วให้ครบถ้วนได้

⁷ อ.โซชิ เทเวศรุ่งทรัพย์ หนังสือดังข้างหน้า 250

เพาะะต้องคิดด้วยตอบด้วย ประกอนกับพยานบางคนประหม่าทำให้หลงลืมได้ ด้วยเหตุนี้จึงต้องทบทวนถ้าตับเหตุการณ์เพื่อให้พยานมีโอกาสสะลึกถึงเดียก่อน หมายอย่ารีบร้อนคิดค้น เอาคำตอบจากพยานจนเกินไป ควรทิ้งความเข้าใจกับพยานว่าอย่ารีบตอบ ใช้เวลาเนก ทบทวนเหตุการณ์ให้ดีแล้วจึงตอบ ทั้งนี้การถามติงนั้นเป็นโอกาสสุดท้ายของฝ่ายที่อ้างพยาน ที่จะแก้ไขคำเบิกความพยานของตนที่เสียไปแล้วให้กลับคืนมาเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตนซึ่งต้องห้ามความเติมให้พยานมีโอกาสทบทวนเหตุการณ์ด้วย

2) ถามติงเท่าที่จำเป็นจริงๆ

การถามติงเป็นเรื่องเดียวต่อการได้ประโยชน์และเสียประโยชน์หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าได้เสียในคดี ทั้งนี้ถ้าติงไม่กลับจะทำให้น้ำหนักคำพยานหนักแน่นยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงต้องพิจารณาให้ดีว่าความติงหรือไม่ โดยมีคดีกัวว่าความติงเท่าที่จำเป็นจริงๆ ซึ่งหากทั้งไว้จะทำให้เสียหายแก่คดีได้

3) ต้องควบคุมจิตใจของตนเองและพยาน

ผู้ถามติงจะต้องใช้ความสุขุมเมื่อกาเย็นตอบพยาน อย่าฉุนเฉียว หรือแสดงอาการรุกรุกสนใจเมื่อพยานตอบผิดพลาดไม่สมความตั้งใจของผู้ถาม เพราะจะทำให้พยานใจเสียตอบผิดพลาดยิ่งขึ้น ในกรณีพยานตอบผิดพลาด ผู้ถามต้องปลอบโยนทำนองเดียวกับการชักถามพยาน ให้พยานระงับความดื่นเด้นข่มอารมณ์ ให้มีสติ เพราะเมื่อเริ่มถามติง พยานที่คาดยอมเคราเหตุการณ์ได้ว่าคงต้องมีข้อผิดพลาดในการตอบคำถามค้านทำให้พยานวิตกหวั่นไหวได้ ผู้ถามจึงต้องเมื่อกาเย็นไม่แสดงอาการตกใจให้พยานเสียขวัญ

4) ต้องเอาใจใส่ต่อคำถามและคำตอบของพยานระหว่างตอบคำถามด้วย

ข้อนี้หมายถึงว่าผู้ถามติงควรจะเข้าคำตอบของพยานที่ได้ตอบคำถามของผู้ถามค้านซึ่งอาจเป็นผลเสียต่อคดี พร้อมทั้งคิดคำถามติงที่จะถิงพยานเพื่อแก้ไขข้อความที่ตอบพลาดพลังฝ่ายปักธง เนื่องจากต้องใช้ไหวพริบ ปฏิภาณ ทางทางแก้ไขข้อบกพร่องตลอดจนตึงคำถามติงแก้คำถามค้านโดยเร็วแห่งกันเวลา เพราะฝ่ายถามค้านจะถามติดต่อโดยไม่หยุดยั้งจนกว่าฝ่ายเข้าจะหมดคำถาม ดังนั้นฝ่ายถามติงอาจจะยังคิดทางแก้หรือตึงคำถามไม่ทันนักกฎหมายอาญาได้แนะนำว่าให้แก้โดยการจดคำตอบของพยานไว้ก่อนแล้วถามติงภายหลัง มิฉะนั้นจะหมดโอกาสแก้ไขคำตอบของพยานและเมื่อถามติงได้ผลก็ควรจะบันทึกไว้เพื่อใช้อ้างอิงในแต่องการณ์หรือใช้ในชั้นศาลสูงต่อไป

5) ต้องมีความรับรู้และคาดคิดถึงเหตุผลเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ตามหลักความจริงได้โดยยกตัว

ข้อนี้มีหลักที่านองเดียวกับการถามพยานชันตันและการถามค้าน ผู้ถามต้องมีความรับรู้ถึงหลักความจริงและเหตุผลในข้อที่จะถาม การไม่รับรู้ทำให้ขาดความเชื่อมั่นในการตั้งค่าถาม เพราะผู้ถามไม่แน่ใจว่าพยานจะให้ค่าตอบสมความมุ่งหมายของผู้ถามดัง เช่นตัวอย่างหนายเข้าเลบถามค้านแพทย์ผู้ตรวจบาดแผลในบทที่เกี่ยวกับการถามค้านซึ่ง ท่านอาจารย์โซธิ เทวศรุนทร์ได้บรรยายเป็นอุทาหรณ์ ผู้เขียนขอยกมาเป็นตัวอย่างประกอบข้อสังเกต ดังนี้

ค่าถามติงจะเริ่มต้นด้วยการทบทวนค่าถามของฝ่ายถามค้านและค่าตอบของ พยานที่ได้ตอบไป

ถาม : ตามที่คุณหมออได้ตอบฝ่ายจำเลยไปว่าผู้ที่อุจจาระผูกมากๆ เวลาถ่ายอุจจาระ อาจทำให้เกิดบาดแผลที่ขอนทวารได้นั้น ขอทราบว่าอุจจาระที่ถันออกมากจากภายในร่างกาย ผ่านออกมากทางทวารนั้น ถ้าจะทำให้เกิดเป็นแผลแล้วจะเป็นบาดแผลทางด้านในหรือด้านนอกของขอนทวาร ?

ตอบ : อุจจาระที่จะทำให้เกิดเป็นบาดแผลที่ขอนทวารนั้นจะต้องเป็นบาดแผลที่ เกิดจากขอนทวาร เนื่องจากอุจจาระถันทางขอนทวารด้านในก่อน แต่มีพัน จากด้านในของขอนทวารออกมาน้ำด้วย ก็จะไม่ทำให้เกิดเป็นแผลที่ขอนทวารด้านนอกได้ เพราะขอนทวารด้านนอกจะไม่ถูกอุจจาระที่ถันออกมากจากภายในอีก

ถาม : ลักษณะของบาดแผลที่ขอนทวารของผู้เสียหายที่คุณหมออได้ตรวจนั้นเป็น บาดแผลที่ขอนทวารด้านในหรือด้านนอก ?

ตอบ : เป็นบาดแผลที่ขอนทวารด้านนอก ด้านในไม่มีบาดแผล

ถาม : เมื่อเป็นบาดแผลที่ขอนทวารด้านนอก คำนึงเหตุผลที่คุณหมออได้ให้การไว้แล้ว จะเป็นบาดแผลที่เกิดจากอุจจาระได้หรือไม่ ?

ตอบ : จะเป็นบาดแผลที่เกิดจากอุจจาระไม่ได้ เชื่อว่าต้องเป็นบาดแผลที่เกิดจาก การรับมีนกระทำซ้ำซ้อนเกิดจากใช้อ้วนจะเพดเด้นจากภายนอกของขอนทวาร ซึ่งทำให้เกิด บาดแผลที่ขอนทวารด้านนอก

จากตัวอย่างของการถามติงดังกล่าวที่ผู้ถามติงจะต้องมีความรับรู้เหตุผลความหลัก ความเป็นจริงหรือลักษณะของบาดแผลที่ควรจะเป็นว่า ถ้าเป็นบาดแผลที่เกิดจากอุจจาระ

จริงจะต้องเกิดที่ขบวนการด้านในซึ่งเป็นศ้านที่ถูกอุจจาระดันออกมานั้น ต้องอาศัยความรอบรู้นี้ ตามให้พยานได้ระลึกถึงความจริงหรือลักษณะบาดแผลที่ควรจะเกิดในลักษณะใดได้ ดังนี้ เป็นต้น

การถามพยานหลังจากเสร็จสิ้นการถามติง

หลังจากเสร็จสิ้นการถามติงแล้ว คู่ความจะถามพยานอีกไม่ได้ แม้ว่าจะมีข้อความ อื่นที่ควรจะถามพยานอีก ก็ตาม การที่ไม่ได้ถามไว้ในชั้นซักถาม ถ้ามีค้านหรือถามติง เนื่องจากหลงลืมหรือด้วยเหตุใดๆ ก็ตามจะถูกห้าม แต่ถ้าห้ามไม่ได้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตศาลตามต่อไป ซึ่งเป็นดุลพินิจของศาลจะอนุญาตหรือไม่อนุญาตก็ได้ (ป.ว.แพ่ง มาตรา 117 วรรคสี่) ถ้า หากศาลมอนุญาตจึงจะถูกตามต่อไปได้ เมื่อถูกตามต่อไปได้ ฝ่ายประปักษ์ย้อมมือที่ห้ามค้านได้ใน ข้อที่เกี่ยวกับคำถกนั้น โดยปกติการสืบพยานคงมีเฉพาะเพียงการซักถาม ถ้ามีค้านและ ค้านติงเป็นส่วนใหญ่ ศาลจะอนุญาตให้มีการซักถามเพิ่มเติมได้อีก ก็ต่อเมื่อมีเหตุผลพิเศษ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมเท่านั้น

การซักถามพยานโดยศาล

หลังจากที่มีการซักถาม ถ้ามีค้านและถามติงแล้ว คู่ความฝ่ายใดจะซักถามพยาน อีกไม่ได้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากศาลดังได้กล่าวแล้ว แต่ก็กฎหมายมิได้ห้ามศาลถาม ดังนั้น ศาลมีอำนาจที่จะถูกถามด้วยตนเองในปัญหาอื่นใดที่เกี่ยวกับประเด็นแห่งคดีก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อให้ค่าเบิกความของพยานบริสุทธิ์หรือชัดเจนยิ่งขึ้น หรือเพื่อสอบสวนถึงพฤติกรรมที่ เหตุโดยพยานซึ่งเบิกความเช่นนั้น การซักถามพยานโดยศาลเช่นว่านี้ ศาลจะซักถามตอนใด ก็ได้ไม่ว่าก่อนเริ่มการซักถาม ถ้ามีค้านหรือก่อนศาลติง หรือภายหลังจากนี้ก็ได้ (ป.ว.แพ่ง มาตรา 119 วรรคแรก) ซึ่งเรื่องนี้นักศึกษาหลายท่านยังเข้าใจคลาดเคลื่อนโดยเข้าใจว่าการ ที่ศาลถามเช่นนี้เป็นการเข้าของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเป็นเรื่องเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง ปกติ ศาลจะไม่ก้าวส่วนหน้าไปซักถามพยานอย่างเด็ดขาดเป็นคู่ความเดียวเอง ถึงแม้ว่าศาลไม่เห็นด้วย กับการใช้ค่าถกน้ำที่มีเข้มวัดอยู่ก็ตาม ไม่เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด ด้านค่าถกน้ำนั้นเป็น ประเด็นแห่งคดีคดีต้องปล่อยให้เป็นเรื่องของคู่ความโดยเฉพาะ แต่ในบางกรณีเพื่อประโยชน์ แห่งความยุติธรรม ศาลอาจซักถามได้เสมอและจะซักถามด้วยค่าถกน้ำหรือไม่ก็ได้ การที่

กงหมายเปิดโอกาสให้ค่ามีคุณพินิจชักดามพยานได้อย่างเต็มที่ก็ตัวความสุ่มนายเพื่อให้ได้ความจริงและตัดสินโดยเที่ยงธรรมสมกับที่คาดเป็นสถาบันที่ประสาทความยุติธรรมเป็นที่พึงสุดท้ายของประชาชนโดยแท้

โดยเหตุที่ระบบกฎหมายของประเทศไทยเป็นแบบกล่าวหา ผู้กล่าวหามีหน้าที่พิสูจน์ ดังนั้นพยานบุคคลในคดีย่อมมีทั้งพยานที่รู้เห็นเหตุการณ์อย่างแท้จริงและพยานที่จะประเกษสมัครใจช่วยเหลือคุ้มครอง รวมตลอดถึงประเทศไทยมีอาชีพรับจ้างเบิกความเท็จในคดีซึ่งมีปรากฏเสมอ ถึงแม้มีบัญญัติของกฎหมายเพื่อลงโทษเกี่ยวกับเรื่องนี้อยู่ก็ตาม ก็มีทุรชนอยู่ไม่เกรงกลัวต่ออาญาของแผ่นดิน ดังนั้นคดีซึ่งไม่อาจหลีกเลี่ยงเรื่องข่องพยานเท่านี้ได้ พยานที่ตนบ้าได้ว่าเป็นเศษเสี้ยงของลังคอมที่มีส่วนทำให้ภาพพจน์ของสถาบันศาลแปดเปื้อนซึ่งเชื่อว่าตนศึกษาคงเคยได้ยินคำกล่าวที่ว่า “ศาลมีศาลาโกหก” ซึ่งหลาย ๆ ท่านก็คงเชื่อว่ามีบุตรบ้านบางคดี เมื่อพยานโจทก์โกหก พยานจำเลยก็ตอบแทน ศาลมีแต่พยานที่ไม่จริงซึ่งต้องตัดสินไปท่ามกลางการโกหกและตอบแทน ทำให้ผู้พนักงานหรือประธานเข้าใจไว้เววหรือเพียงไปได้

การที่กฎหมายให้คุณพินิจค่าสอนตามพยานตัวตนเองได้ เป็นทางหนึ่งที่ช่วยให้ค่าได้ความจริงเป็นผลต่อกฎหมายที่จะติดตามมา นับว่าเป็นสิ่งดี ยกที่ญี่ปุ่นจะปฏิเสธได้ เช่น ในวันหยุดราชการหลายวัน ผู้พิพากษาหัวหน้าค่าและเพื่อนๆ พร้อมครอบครัวไปพักผ่อนที่น้ำตกในห้องที่ของจังหวัดที่ตนรับราชการอยู่ ญี่ปุ่นบ้านในห้องที่ทราบได้มาให้การต้อนรับ ย้านวยความสะดวกอยู่รับประทานอาหารกลางวันระหว่างเมืองเศษจึงแยกกันต่อมาราว 2 เดือน ญี่ปุ่นบ้านคนนั้นมาเป็นพยานจำเลยในคดีอาญาเรื่องหนึ่ง ผู้พิพากษาหัวหน้าค่าสอนพิจารณาคดีนั้นเอง จำเลยถูกกล่าวหาว่ากระทำการคิดในเวลาเที่ยงวันเศษ เมื่อญี่ปุ่นเกิดเหตุตรงกับวันหยุดราชการ คือวันเดียวกับวันที่ผู้พิพากษาหัวหน้าค่าและครอบครัวไปพักผ่อน เมื่อญี่ปุ่นบ้านเข้าคอกลางด้วยกันไม่ใช่หรือ ผู้พิพากษาหัวหน้าคดีจึงถอดพยาน

ศาล：“พยานจะเบิกความอย่างไรว่าไป”

ญี่ปุ่นบ้าน：“วันเกิดเหตุจำเลยกับพวกรือ 2-3 คนไปช่วยผมนุ่งหลังคาเรือนอยู่กับผนคดอตทั้งวัน”

ศาล：“เอ๊ะ ก็วันนั้นญี่ปุ่นอยู่ที่น้ำตก กินข้าวกลางวันด้วยกันไม่ใช่หรือ”

ญี่ปุ่นบ้าน：“ทำน้ำได้?”

ศาส : "ทำไม่จะดีไม่ได้ เพราะเป็นวันหยุดพิเศษ"

ผู้ใหญ่น้ำ : "ถ้ากระนั้น คงไม่ขอเบิกความต่อไป" ว่าแล้วผู้ใหญ่ก็ขอนุญาตออกจากศาลไป

นี้แสดงให้เห็นประ予以ชันจากการที่ศาลมีความพยานตัวว่าคดีของ เกิดการรู้ข้อเท็จจริง เป็นพื้นฐานในการพิจารณาคดีทำให้เกิดผลในความเที่ยงธรรม
